ΠΕ/μχ/268

ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΩΤΗ — ΤΟΜΟΣ 1 ΑΘΗΝΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1943 ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 1

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΙΔΙΟΧΤΗΤΗΣ: ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ 'ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗ,

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΜΠΟΥΝΤΟΥΡΗΣ

ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ν. Δ. ΦΡΑΝΤΕΣΚΑΚΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 36 Β

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ — ΣΥΝΤΑΞΗ — ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ: Δράμας 20 — ΑΘΗΝΑ

ΤΟ ΦΥΛΛΟ 1000 ΔΡΑΧΜΕΣ

ΝΕΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΣΤΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟ ΣΟΛΩΜΟ

Κι ὑψώνεσαι!.. Κι ἀνοίγεται χρυσῆ, ὅλο φῶς, ἐμπρός σου
ἡ Θύρα ποῦ ὀνειρεύτηκες ἀκόμ' ἀπ' τῆς μητρός σου
τὴν ἀγκαλιά, ποῦ μὲ βαγιῶν στεφάνι σὲ προσμένει,
καλή, σὰν ὄντας σοῦδινε τὸ γάλα της, σκυμένη
ὧρες ἐπάνω σου, τὸ ἀχνὸ τὸ μέτωπό σου, πρώτη
νὰ στεφανώσει, τοῦ Ἔθνους μας, μεγάλε Φωτοδότη,

———o———

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

—Τί χάνεστε στὰ λόγια τώρα;
«Ὁ ἐχτρὸς σιμώνει... Τὸ χαρτὶ
»δόστε στὸ Μάρκο... Ἄλλος δὲν εἶναι
»ποῦ νὰν τοῦ πρέπει αὐτὴ ἡ τιμή.»

Μὰ χολωμένοι στέκουνται ὅλοι
κι ἄχνα δὲ βγάζουν... Τὴν καρδιὰ
σὰ φεῖδι τοὺς δαγκώνει ἡ ζήλεια.
Καὶ νά, ποὺ κάποιος βιαστικὰ

Ἔρχεται τέλος καὶ στὸ Μάρκο
δίνει τὸ δίπλωμα. Μὰ αὐτὸς
τὸ σκίζει καὶ στὰ παλληκάρια
βροντόλαλα χουγιάζει: «Ἐμπρός!..

»Ἐμπρός, σᾶς λέω!.. Κι ἄξιος ποιὸς εἶναι
»γιὰ στρατηγός σας θὰ φανεῖ
»σὲ λίγην ὥρα ἐκεῖ, στὴ μάχη!..»
Κι ὅλοι πετάξαν σὰν ἀητοί.

Πολέμησε ὧρες σὰ λιοντάρι,
ὡς ποῦ τὸ βόλι τὸ ἐχθρικὸ
τὸν βρίσκει ἀλλοίμονο, καὶ χάμου
τὸν ρίχνει ξαφνικὰ νεκρό.

Σκύβουν καὶ κλαῖν τὴν λεβεντιά του
ρουμάνια, ποταμοὶ καὶ λόγγοι!.,
Σκύβουν καὶ κλαῖν Σουλιοτοποῦλες!..
Σκύβει καὶ κλαίει τὸ Μεσολόγγι!...

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ
Ἐθνικὸν Ἀριστεῖον Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

1.

Σὰν τὰ στερεότυπα κεῖνα γιαπωνέζικα παιγνίδια, καὶ τ' ἀποσπάσματα τοῦτα βγαίνουν τόνα μέσ' ἀπὸ τ' ἄλλο καὶ συνεχίζουν τὴν ὕπαρξή τους μικραίνοντάς την. Μὲ κατέχει ὁ φόβος, πὼς στὸ τέλος θὰ μείνουν ἄδεια τὰ χέρια μου. Μά νὰ, πὼς ν' ἀντισταθῶ στὸν πειρασμὸ τῆς φράσης: **ἡ εὐτυχία τοῦ πράσινου θάμνου;** Αἴσθηση ψεύτικη, σχῆμα πιὸ κούφιο κι ἀπὸ τὰ φιδοπουκάμισα ποὺ κουρνιάζουν στὶς λυγαριές. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος βαρεθεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν πέσει ἄρρωστος ἀπὸ τὴν κακία τοῦ καθημερινοῦ μόχθου, ὅταν ἀπαυδήσει ἀπὸ τὴν ἐναγώνια ἀναζήτηση, ἄλλο δὲν ποθεῖ πάρεξ τὴν εὐτυχία τοῦ ἄγριου θάμνου. Μὰ τούτη δὰ εἶναι μιὰ εὐτυχία χωρὶς συνείδηση καὶ—χωρὶς ἄλλο—παρόμοια περιστατικὰ κανένας δὲ θέλει νὰ τοῦ λάχουν. Ὁ θάμνος γεννιέται τὴ μέρα ποὺ θὰ γεννηθεῖ· ἐμεῖς γεννιόμαστε κάθε φορὰ τὴν πρώτη ὥρα τῆς δημιουργίας· οἱ κούνιες εἶναι γεμάτες αἰῶνες. Θεέ μου! Πόσο πιὸ δυστυχισμένοι πρέπει νὰ εἶναι κεῖνοι ποὺ θάρθουν πολὺ ἀργότερα! Ἀνάγκη νὰ τὸ πάρουμε ἀπόφαση: ὑπάρχουν εὐτυχίες, ποὺ δὲν εἶναι προορισμένες στὴ μπόρεσή μας—ὑπάρχουν εὐτυχίες ποὺ κάνουν βαρύτερη τὴ δυστυχία μας.— Πρὶν ἔρθω δῶ πέρα, σοφίστηκα κάμποσα μικρὰ κατορθώματα: εἶπα νὰ μὴν πάρω μαζί μου βιβλία· χάρηκα ποὺ δὲ θὰ διάβαζα φημερίδες· θὰ γλίτωνα ἀπὸ τὸ δαίμονα, τὴ συζήτηση· θάμενα μὲ τὸν ἑαυτό μου. Μὰ τώρα δά, ξεσκαλίζοντας μ' ἐναγώνια θέρμη τὴν ὕπαρξή μου, βρίσκω μέσα της στοῖβες καὶ τὰ βιβλία καὶ τὶς φημερίδες καὶ τὰ σχήματα τῆς συζήτησης. Καὶ τὸ συμπέρασμα; Σκλαβιὰ καὶ πλήξη.

2.

Μερικοὶ θὰ μποροῦσαν νὰ ποῦν: πλήξη εἶναι ἡ διάθεση νὰ μὴν κάνεις τίποτε, ἄμα δὲν ἔχεις νὰ κάνεις τίποτε—ἡ ἀδυσώπητη πέδη, ποὺ δὲ σοῦ ἐπιτρέπει νὰ κουνηθεῖς, νὰ νοήσεις, νὰ θελήσεις καὶ ποὺ μονάχα νὰ ὑποφέρεις χωρὶς ἐλπίδα καὶ χωρὶς ἀπαυδημὸ σ' ἀναγκάζει. Μὰ ὑπάρχει καὶ κάτι φοβερότερο: ἡ πλήξη ποὺ σωριάζεται μέσα σου, χωρὶς νὰ μπορεῖς νὰ τῆς παραπονεθεῖς: τὴ στιγμὴ ποὺ νιώθεις, πὼς δὲ σοῦ ἀπομένει δικαιολογία στενοχώριας, πὼς ἔκαμες ἀκριβῶς ὅ,τι πόθησες νὰ κάμεις, πὼς γύμνωσες τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τὴν ἀπαίτηση, ἀπὸ τὴν ἀναζήτηση, ἀπὸ τὴ δίψα, ἀπὸ τὴν πρόβλεψη. Εἶναι σὰ ν' ἀδειάζεις ἕνα πιθάρι ἀπὸ τὶς ἀράχνες καὶ τὶς ἄλλες βρωμιές του καὶ κεῖ ποὺ περίμενες νὰ τὸ καμαρώσεις καθάριο κι ἀστραφτερό, ὁ ἀντίλαλος τῆς φωνῆς σου, ποὺ χτυπιέται στὴν ἄδεια του κοιλιά, σοῦ φωνάζει, πὼς ὅλα τέλειωσαν καὶ πὼς δὲ μένει ἄλλο παρὰ νὰ σκεπάσεις τὸ πιθάρι καὶ νὰ πάρεις μαζί σου τὸ χάος τοῦ ζόφου του. Ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ ζυγιάσει ποτὲ τὸ βάρος τῆς φρίκης, ποὺ ὑπάρχει σ' αὐτὴ τὴν ἀπέριττη φράση: **Καλύτερα οἱ ἀράχνες!**

3.

Ὁ δαίμονας ἡ μνήμη. Πορεύεσαι μόνος ἀνάμεσα στὶς ἀγριοτριανταφυλλιές. Σαῦρες σερπετὲς χρυσοπρασινίζουν στὸ φῶς τῆς αὐγῆς. Κοτσύφια κυνηγιοῦνται στὶς λεῦκες. Ὀβελίσκος σμαράγδινος τὸ κυπαρίσσι ὑψώνει στὴ δροσάτη καλοκαιριὰ τὴν ἀντίρρηση τῆς σιγῆς του. Αἰσθάνεσαι τὴν ἀνάγκη νὸ προσευχηθεῖς—καὶ νὰ τὸ ἔνοχο σχῆμα μπροστά σου! Προσπαθεῖς νὰ τὸ λησμονήσεις—εἶναι καὶ τοῦτο νέο παγίδεμα: ὅσο προσκαλεῖς τὴ λησμονιά, τόσο ἡ μνήμη σ' ἐξουσιάζει κυριαρχικότερα. Συγκεντρώνεις τὴ νόησή σου στὴν ἄστατη γεωμετρία τῆς πράσινης ἀκρίδας, ποὺ ταξιδεύει τὴ λαιμαργία της ἀνάμεσα στὴν κίτρινη καλαμιὰ τοῦ θερισμένου σταχιοῦ· γεύεσαι τὸ νεράκι τῆς φιλέρημης πηγῆς, ἀπαυδημένος ξαπλώνεσαι στὸν ἴσκιο τοῦ πλάτανου: ὥρα γαλήνης· παραδίνεσαι ἀνυποψίαστα στοὺς συλλογισμούς σου—μαρτύριο: μὲ τὶ ἄξαφνη θέρμη ἀναπηδοῦν ἀψεγάδιαστες, ἑλκυστικές, ἀκαταμάχητες οἱ πλαστικὲς παραφροσῦνες μπροστά σου! Ἀφήνεις νὰ σὲ καταπιεῖ τὸ κῦμα τοῦ μόχθου: μὰ καὶ τότε, ἀνάμεσα στὴ βίαιη κίνηση, ποὺ καταπονεῖ τὸ κορμί, ἡ κολασμένη ψυχὴ ἀναζητεῖ τὴ θανάσιμη λύτρωσή της. Στυγνὴ ἀπαίτηση, ποὺ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς μνήμης—κάθε φορὰ μεταμορφωμένη σὲ νέα παρουσία. Καὶ τὴ νύχτα, σὰν τὰ βάρυπνα μάτια ἀγωνίζονται νὰ σκεπάσουν τ' ἀστέρια μὲ τὰ χάλκινα βλέφαρά τους, μελωδία μυστικοῦ χοροῦ κατεβαίνει ἀπὸ τὴν ἀπεραντοσύνη καὶ ὑφαίνει μὲ βασανιστικὰ ἀραβουργήματα τὴ φλογισμένη πορφύρα τῶν ὀνείρων.

4.

Εἴμαστε ἄνθρωποι τοῦ κλειστοῦ χώρου. Ἡ ὕπαρξή μας ὁλάκερη στυλώνεται σὰν τραγικὴ ἀντινομία μέσα στὴν καλοκαιριὰ τοῦ κάμπου, τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ ἡσυχασμένου νεροῦ. Ἡ φύση ἔχει τὴ δική της νόηση, ποὺ δὲν εἶναι πιὰ ἡ δική μας. Κατέχει τὴν πεῖρα της καὶ τὴν αἰωνιότητά της. Ἡ δική μας αἰωνιότητα φορεῖ παρδαλὰ στολίδια, δανεισμένα ἀπὸ λογῆς-λογῆς διαβάσματα. Ἡ πεῖρα μας εἶναι πλασμένη ἀπὸ φαντασία καὶ μνήμη. Κυνηγοῦμε τὴν παρομοίωση, παρακολουθώντας τὴν ἀγράμπελη ποὺ εὐωδιάζει τὸν τόπον ὁλόγυρα, γιατὶ δὲν ξέρει τίποτε καλύτερο νὰ κάμει. Συμπεραίνω πὼς τὸ νὰ εἶσαι «**φυσικὸς**» σημαίνει τὸ νὰ μπορεῖς νὰ κάνεις ἀτελεύτητα τὸ ἴδιο πράμα, χωρὶς νὰ πλήττεις. Ἡ νόηση ἀγαπᾶ τὴν ἀλλαγή, τὸν ἀδιάκοπο μετασχηματισμό, πορεύεται πάντα μακρύτερα καὶ συχνὰ κουλουριάζεται γύρω ἀπὸ τὴν ἀφετηρία της, χωρὶς νὰ τὸ νιώθει. Εἴμαστε ἄνθρωποι τοῦ κλειστοῦ χώρου. Βλέπουμε τὸ λουλούδι καί συλλογιόμαστε τὴ ζωγραφική. Μεθοῦμε μ' ἕνα κελάιδημα κι ὀνειρευόμαστε τὰ κατορθώματα τῆς τέχνης τῶν ἤχων. Περπατοῦμε ἀντίκρυ σὲ μιὰ γυναίκα καὶ προσπαθοῦμε νὰ θυμηθοῦμε τὸ στίχο. Στὴ φαντασία μας τὸ κρυστάλλινο ποτήρι ἀξίζει πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ τρεχούμενο νερό. Ἀπελπισία!

10-8-1942 Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑΜΕΣΗΜΕΡΟ

Αὐτὸ μάλιστα. Εἶναι ἕνα σωστὸ καλοκαίρι. Ἕνα γνήσιο ἀθηναϊκὸ καλοκαίρι. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας τὸ φυσικό. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας τὸ αἰσθητικό. Ἀφοῦ ἡ Ἀττικὴ εἶναι τὸ πρόσωπο καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδας.

Ὅλες οἱ μορφὲς τῆς τέχνης στάθηκαν ἐδῶ μορφὲς καλοκαιρινές. Γυμνὰ τὰ μάρμαρα τῶν ἐφήβων καὶ τῶν ἡρώων, γυμνοὶ οἱ Θεοί. Γυμνὴ ἡ ποίηση. Γυμνὸς ὁ λόγος. Καὶ τὰ βουνὰ καὶ ἡ θάλασσα. Αὐτή, ἡ πιὸ γυμνὴ ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτη.

Μία φλόγα πηδάει ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῶν πραγμάτων καὶ τῶν σχημάτων, τρώει τὰ φλούδια, κατελεῖ τὰ φρύγανα, ὥριμάζει τὶς ὀπῶρες, μελώνει τὸ σῖμα τοῦ Διόνυσου.

Γύρω στὶς μετῶπες δένει τὰ στεφάνια της ἡ κλιματίδα. Ὁ Ἀπόλλωνας γδέρνει τὸ πετσὶ τοῦ Μαρσία. Τὸ φῶς τρέχει ἀνάμεσα στὰ λευκὰ ἐρείπια, κατακλύζει τὴν πολιτεία, σπάνει στὰ στραφτερὰ χαλίκια φοῦχτες τὰ διαμάντια.

Μέσα στὶς ραβδώσεις τῶν κιόνων ἀφίνει τὸ χρυσαφὶ κατακάθι τῆς φωτιᾶς του, δέρνει τὶς ἐλιὲς μὲ βίτσες ἀργυρές, ἀνάβει στὰ βάθη τῶν γυναίκιων ματιῶν αὐτὴ τὴ λαμπάδα, ποὺ κάνει τὴ σάρκα νὰ λιώνει σὰν μελισσοκέρι καὶ τὴ ζωὴ νὰ μεταπηδᾶ ἀπὸ κορμὶ σὲ κορμὶ, πυρκαγιὰ ἐρωτική.

Ὁ Ἀπόλλωνας εἶναι θεὸς Ἀττικός. Καὶ λοιπὸν κατέβηκε, γονάτισε σ' ἕνα διάσελο τοῦ Ὑμηττοῦ, τέντωσε τὸ δοξάρι καὶ τοξεύει. Βουΐζει ἡ χόρδα, κλαγγίζει ἡ φαρέτρα στὸ γυμνὸ πλευρό, ἡ ἀκένωτη φαρέτρα μὲ τὶς ἀσημένιες σαΐτες.

Τὰ θεϊκὰ βέλη τρέχουν πυρωμένα, φλογίζουν τὸν ἀττικὸν ἀέρα, σφυρίζουν, ἀργυρὰ χελιδόνια τοῦ μεσημεριοῦ. Πετοῦν φτερωτὰ καὶ μεταλαμπαδεύουν τὴν ἀπολλώνεια φωτιὰ στὰ σπίτια καὶ στὶς στέγες, στὰ μάρμαρα καὶ στὴ σάρκα, στὰ κύματα κοὶ στὶς καρδιές.

Τὰ ἀπομεινάρια τῶν πέφκων φλέγονται πυρσοί, οἱ στράτες λιώνουν κάτω ἀπὸ τὰ βήματα, ὁ ἀγέρας τρέμει, γεμάτος ἀπὸ τὶς ἀστραπὲς τῆς πελώριας ἀργυρῆς ἀσπίδας. Τὸ χρυσὸ χῶμα μὲ τὸ καμένο χαμομήλι λιβανίζει ζεστοὺς ἀχνούς. Εἶναι ἕνα ἀπέραντο πήλινο θεμιατήρι ἡ Ἀττική, μπροστὰ στὸ θεὸ μὲ τὰ φλογάτα μαλλιὰ καὶ τὰ λαμπρὰ μάτια.

Σηκῶστε τὰ μάτια μὲ τὴν ὑπόλοιπη προσπάθεια ποὺ σᾶς ἀπόμεινε, καὶ δῆτε τὸν οὐρανὸ τῆς Ἀθήνας πὼς ξάσπρισε σὰν ὑδράργυρος καὶ λιώνει, λιώνει καὶ βουλιάζει μέσα στὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ. Πάνω στὰ κύματα ἄναψαν ἀμέτρητες ἀργυρὲς φλόγες, καὶ ὅλα, πέτρες, δέντρα, καράβια, ζωντανὰ καὶ ἀνθρῶποι, ἐξαϋλώνουνται, ἐξατμίζουνται κάτω ἀπὸ τὸ σκληρὸ μαστίγωμα τοῦ φωτός.

Κάθε τι τὸ ὑλικό, ὅλο τὸ μέρος τὸ γήϊνο τῆς πλάσης, λαμπαδιάζει, καίγεται σὰν τὴν στεγνὴν ὕσκα. Κάθε ὕπαρξη, κάθε ὄγκος καὶ περίγραμμα ἐξαγνίζεται ἀπὸ τὸ λίπος τῶν διαστάσεων. Χάνουν τὴν ἀντιαττικὴ βαρύτητά τους τὰ πράματα, ξεφορτώνουνται τὸ ἄχθος τοῦ ἑαυτοῦ των. Μέσα ἀπὸ τὸν ὄχλο τῶν ὑλικῶν σχημάτων ποὺ σταχτώνουνται, σκιρτᾶ λεύτερη ἡ φλόγα τῆς ἰδέας των. Τί θάμα!

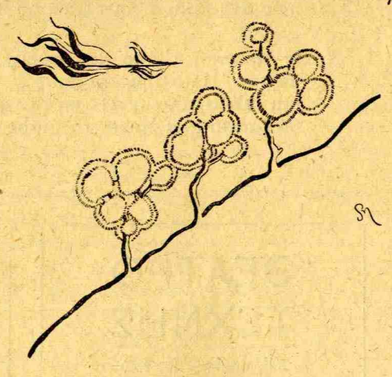

Σκέδιο τοῦ συγγραφέα

Στέκουμαι μεσημεριάτικα καὶ βλέπω τὶς κολῶνες τοῦ Ὀλυμπιείου. Τὸ φῶς τὶς διαπέρασε, τὶς πότισε ὥς τὸ βάθος, εἶναι στῆλες ἀπὸ μάργαρο Ρέει ἡ λιωμένη φλόγα, ἀπ' ὅλες τὶς ἐπιφάνειες, σπιθίζει καὶ κρουνελλίζει ἀπὸ τοὺς ἐπίχουσους αὔλακες τῶν ραβδώσεων. Μά, ὑπάρχουν κιόλας αὐτὰ ὅλα; Μὲ τὴν πυκνότητά τους οἱ σπόνδυλοι, μὲ τὸ βάρος τους οἱ μαρμαρένιες ἄκανθες, μὲ τὸ μέγεθός τους τὰ πελώρια κιονόκρανα; Ἢ μήπως εἶναι μιὰ παραίσθηση ποὺ μᾶς γοητεύει;

Ἐδῶ ὁρμᾶ ἀπὸ τὸ χῶμα τὸ θάμα τῆς «στήλης πυρός», ποὺ ἔβγαινε τὴ νύχτα μέσα στὰ σκοτάδια τῆς σκληρῆς πορείας, καὶ ὁδηγοῦσε τὸν ὁδοιπόρο Ἰσραὴλ νὰ βρεῖ τὸ δρόμο τῆς μοίρας του. Ἐδῶ καῖνε τόσες στῆλες πυρός! Στράφτουν νύχτα μέρα ὅλο φλογερὸ φῶς, καὶ δὲν ὑπάρχει ὁ Ἰσραὴλ νὰ τὶς δεῖ καὶ νὰ τὶς ἀκολουθήσει, ποὺ πορεύουνται στὸ δρόμο καὶ στὸ νόμο τοῦ Ἀπόλλωνα!

Ὁ θεὸς γονάτισε σ' ἕνα διάσελο τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοξεύει τὶς φτερωμένες φλόγες, ὁ ἀργυροδόξαρος. Ἡ χόρδα ἠχεῖ μουσικὰ μέσα στὸ καταμεσήμερο. Ἀπὸ τὴν ἴδια νευρὴ εἶναι ἁρματωμένη καὶ ἡ λύρα του.

Πάνω στὸ φλουροκαπνισμένο λόφο τοῦ Ἀρδηττοῦ, τρία πεφκάκια περπατοῦνε στὸν ὁρίζοντα. Πηγαίνουν ἀράδ' ἀράδα, λίγο σκυφτά, τόνα πίσ' ἀπὸ τἄλλο, μὴ χάσουν τὰ βήματα. Ὕστερα, γύρισα νὰν τὰ ἰδῶ καὶ δὲν τὰ ξαναβρῆκα. Ὁ ἥλιος ἐξαφάνισε τὸ ἀδρὶ κοκκινωπὸ φλοῦδι. Διαπέρασε τοὺς βασανισμένους κορμούς, φλόγισε ὡς λαμπάδες τὰ λεπτὰ κλωνιά. Ἐκεῖ στὶς ξάκριες μόνο καίγεται σὲ φτενὰ ἀχτινωπὰ ἡ δεντρίσια τους ψυχή. Κάτου ὅμως, πάνω στὸ χρυσὸ χῶμα, τὸ ποτισμένο ἀπὸ ρετσίνη, δῆτε ὁ Ἥλιος πῶς κέντησε μὲ νήματα ἀπὸ γαλάζιον ἴσκιο ὁλάκερη τὴν «ἰδέα τοῦ δέντρου».

Πάρτε τὸ ὑπόλοιπο τοῦ κορμιοῦ σας, τὸ ὑπόλοιπο τῆς λιωμένης θέλησής σας, τὸ ὑπόλοιπο τῆς καρδιᾶς καὶ ἀνεβῆτε στὸν Παρθενώνα μέσα στὸ καταμεσήμερο τῆς Ἀττικῆς. Θὰ βρεθῆτε μέσα στὴν πιὸ σκληρὴ ἡλιοβολή. Εἶναι σκληρὸς ὁ Ἀπόλλωνας, σκληρὸς πρὸς κάθε τι ποὺ δὲν καίγεται, ποὺ δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ φλούδι τῆς ὕλης του, ποὺ δὲ θέλει νἀφίσει τὸ λίπος τοῦ βάρους του.

Θὰ βρεθῆτε ὅμως ἐκεῖ πάνω

μπρὸς στὰ ἑλληνικὰ θεοφάνεια. Ὁ Ἀπόλλωνας κατεβαίνει καὶ περπατεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἄσπρους καὶ χρυσοὺς ναοὺς, περπατεῖ κάθε μεσημέρι. Τότε τὰ μάρμαρα ἑορτάζουν, οἱ γραμμὲς ἠχοῦν μουσικά, ὁ ἰχώρας κυκλοφορεῖ κάτου ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς πέτρας. Οἱ Κόρες χαμογελοῦν σὰ νἄκουσαν τὰ ἀρχαῖα βήματα τῶν Παναθηναίων πάνω στὶς χορταριασμένες πλάκες.

Καὶ σύ, ὦ μικρούλα Ἀτθὶς, μὲ τὰ λιγνὰ μέλη καὶ τὴν ἀνασηκωτὴ κόμη, πόσο πρέπει νὰ σὲ φίλησε ὁ θεὸς τοῦ ρυθμοῦ γιὰ νὰ γίνει τὸ πρόσωπό σου σὰν ἀπὸ μελαχροινὸ μέλι. Πόσους αἰῶνες χόρεψε ἡ ψυχή σου κάτω ἀπὸ τοῦτα τὰ πάμφωτα μάρμαρα, γιὰ νὰ κινεῖσαι ἔτσι, σὰ μιὰ βέργα ἀγριλιᾶς μέσα στὴ γαλάζιαν αἴγλη! Καὶ πόσο τάχα σὲ κοίταξε κατάματα ὁ θεὸς τοῦ φωτός, γιὰ νἀνάψουν αὐτὰ τἀστέρια μέσα στὴν ἀνθισμένην ἄκανθα τῶν ματιῶ σου.

«Ἀπολλον ἀποτρόπαιε», νὰ ἐμεῖς γύρω στοὺς αἰώνιους βωμούς σου. Ἂς ὁρμήσουν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας τὰ ἅγια βέλη σου, ἄγριο κοπάδι φλογερὰ πετροχελίδονα, νὰ ἁγνιστεῖ ὁ ἀγέρας, νὰ μυρίσει καμένη τσακμακόπετρα ὁ Ὑμηττός.

Τόξεψε τὴν ἀσκήμια, ποὺ εἶναι ἁμαρτία στὴν Ἑλλάδα, κάνε πάλι τὴ λύρα σου νὰ κρούσει αὐστηρά, ἁρμονικὰ τὴν ψυχὴ τῆς Ἀθήνας. Ἂς κινηθοῦν, ἀσημένιες σημαῖες, ὥς τὰ μεσούρανα οἱ μεσημεριάτικες φλόγες, νὰ κατακάψουν κάθε μόλεμα καὶ ἄγος.

Ἡ Ἀττικὴ ἀχνίζει στὰ πόδια σου, θεμιατήρι ἀπὸ χρυσὸ πηλό. Μέσα καίγεται ἡ ψυχή μας, δεντρολίβανο καὶ δαφνόφυλλο.

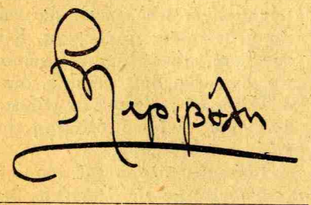

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Η ΓΗ ΑΥΤΗ!...

Η γη αυτή π' όλο λουλούδια μας γεννά
με τον Ήλιο-της, αν ίσως,
και μιά στάλα η αγάπη την κρατά
θάλασσα την τρώει το μίσος!

Από μοναξιές η Γη μεστή!
από ερημιές οι κόσμοι ολογιομάτοι!
Πάντα θα σταυρώνονται οι Χριστοί
και τα χέρια-τους θα πλένουν οι Πιλάτοι!

Οι ψυχές δεν πάνε να ενωθούν. . .
τα κορμιά τ' αγκάλιασμα δε θέλουν. . .
τ' άστρα το ζευγάρωμα μισούν!
σβούνε, υψώνονται, ανατέλλουν!

Να σου ξανοιχτεί μην της ζητείς
της καρδιάς, γονατιστή κι' ας κλαίει μπροστά-σου. . .
Ο Έρωτας μεγάλος είν' υποκριτής!
κλαίγοντας, γελάει τα δάκρυα-σου.

Κι η μητέρα που μ' αγάπησε, κι' αυτή
με το αίμα-της που μ' έχει θρέψει
θα φυλάει κάτι πικρό για με μαζί
κάτι κρύο βαθειά στη σκέψη,

Και τα παιδιά-μου γύρω-μου εκεί
που τα πάντα λες προσμένουν από μένα
θάρθει μιά στιγμή και θα βρεθεί
πως στο δρόμο-τους μακρυά τρ'βούν σαν ξένα . ..

Η γη αυτή π' όλο λουλούδια μας γεννά
με τον Ήλιο-της, αν ίσως
και μιά στάλα η αγάπη την κρατά
θάλασσα την τρώει το μίσος!

ΛΙΛΗ ΙΑΚΩΒΙΔΗ

Ἐκυκλοφόρησε:

ΑΣΤΕΡΗ ΚΟΒΒΑΤΖΗ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Σελίδες 136. Δρχ. 5000

Σὲ ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα

ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ

Σκηνοθέτης Κ. Κοὺν

Λ. ΠΙΡΑΝΤΕΛΛΟ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΤΟ ΚΤΗΝΟΣ ΚΑΙ Η ΑΡΕΤΗ

κωμῳδία

στὸ Θέατρο

ΔΕΛΦΟΙ

Ἀχαρνῶν — Ἠπείρου

Εἰσιτήρια πωλοῦνται τὸ πρωῒ στὸ θέατρο ΑΛΑΜΠΡΑ, τηλ. 29-321 καὶ τὸ ἀπόγευμα στοὺς ΔΕΛΦΟΥΣ τηλ. 55-071.

Τελευταία ἀντίτυπα

τῆς τρίτης ἔκδοσης τοῦ μυθιστορήματος τοῦ

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ

ΓΑΛΗΝΗ

ἀναθεωρημένης καὶ εἰκονογραφημένης, μὲ πρόλογο τοῦ συγγραφέα

(5η καὶ 6η χιλιάδα)

Μοναδικὴ καλλιτεχνικὴ ἔκδοση ποὺ ἔγινε στὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἑταιρείας» Α.Ε. ἀπὸ τὶς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΛΦΑ»

Τιμὴ..... .... Δρχ. 5.000

Ἔκδοση πολυτελείας, στὸ συνηθισμένο σχῆμα ἀριθμημένη ἀπὸ 61-189 » 10.000

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οταν ὁ ἄνθρωπος δὲ μπορεῖ νὰ σωθεῖ ἀπ τὸν ἑαυτό του, ἀπ τοὺς ἀνθρώπους, δὲ μπορεῖ νὰ σωθεῖ ἀπ τὸ Θεό, ποῦ θὰ ζητήσει τὴ σωτηρία του; Ὁ θάνατος εἶναι μιὰ σιωπή. Ὅλη μας ἡ πορεία εἶναι μιὰ πίστη καὶ μιὰ ἀπιστία, μιὰ παραδοχὴ καὶ μιὰ ἄρνηση. Τραγικὰ ἄδεια πρόσωπα, χέρια τραγικὰ ἄδεια, ὁλομόναχοι μέσα στὴν ἀπιστία μας ποὺ θέλει νὰ γίνει πίστη, μέσα στὴν πίστη μας ποὺ θέλει νὰ γίνει ἀπιστία. Κι' ὅμως ζητᾶμε νὰ βγοῦμε ἀπ τὸν κύκλο τοῦ ἑαυτοῦ μας μέσα στὸν ἄπειρο κύκλο, νὰ κλείσουμε στὸν κύκλο τοῦ ἑαυτοῦ μας τὸν ἄπειρο κύκλο. Ἡ ἀκοή μας γεμίζει ἀπ τὸν ἀπέραντο θάνατο. Ποῦ νὰ πιστέψουμε στὴ ζωὴ ἢ στὸ θάνατο, στὸν ἑαυτό μας ἢ στοὺς ἄλλους, στὸ Θεὸ ἢ σ' ἕνα Θεὸ ποὺ θὰ φκειάσουμε μόνοι μας; Μποροῦμε νὰ πιστέψουμε στὸν ἄνθρωπο, γιατὶ κι' αὐτὸς θὰ πιστέψει; Ὁ ἀπέραντος θάνατος καταστρέφει κάθε γαλήνη. Ποῦ εἴμαστε λοιπὸν μέσα σὲ μιὰ κόλαση, ἢ βαδίζουμε πρὸς ἕνα παράδεισο; Σὲ ποιὸ τόνο θὰ ὑψώσουμε τὴν ὁμιλία μας, τί χρῶμα θὰ τῆς δώσουμε γιὰ νὰ μιλήσουμε; Θὰ μείνουμε ἴδια λογικοί, ἢ θὰ παραδοθοῦμε στὴν τρέλλα μας; Μποροῦμε νὰ περπατᾶμε στὰ δυό μας πόδια; Θὰ ὑπάρχουμε ὅπως εἴμαστε; Ὑπάρχουμε; Τί ὑπάρχει γύρω μας ἂν ὑπάρχουμε;

Νὰ μπορέσει κανεὶς νὰ σταματήσει γεμᾶτος γαλήνη, γεμᾶτος εὐτυχία, σὰν ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὸ σῶμα του ἱκανοποιημένο, ποὺ ἔχει ὁλόκληρο τὸ σῶμα του καὶ μέσα στὸ σῶμα του ἱκανοποιημένη τὴν ψυχή του, νὰ σταματήσει κάτου ἀπὸ ἕνα δέντρο, νὰ σκύψει καὶ νὰ πιεῖ νερὸ ἀπὸ μιὰ πηγή, νὰ εὐχαριστήσει τὸ Θεὸ καὶ νὰ προχωρήσει ἔπειτα στὸ δρόμο Καὶ τὸ βράδυ νὰ φτάσει σ' ἕνα σπίτι, δικό του σπίτι, ποὺ τὸν γνωρίζει καὶ τὸ γνωρίζει καὶ νὰ καθίσει κοντὰ στὴ φωτιὰ καὶ νὰ ξεχάσει καὶ νἄναι εὐτυχισμένος, Μιὰ ζωὴ χωρίς δαίμονες. Μὰ γιὰ νὰ εἶσαι ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχεις ἕνα τραγικὸ ἄδειο πρόσωπο, ἄδεια τραγικὰ χέρια Πῶς ν'ἀφοσιωθεῖς σὲ μιὰ πίστη; Ποῦ θὰ πᾶς, ποῦ θέλεις νὰ πᾶς; Εἶσαι τὸ ἄτομο ποὺ δὲν ξαίρει νὰ καταλήξει, ποὺ ζητάει νὰ καταλήξει. Ὅμως ἂν δὲν εἴμαστε αὐτὸ τὸ ἄτομο τί θὰ εἴμαστε; Τί θὰ γίνουμε αὔριο, ὅταν δὲ θὰ εἴμαστε αὐτὸ ποὺ τώρα εἴμαστε; Μήπως εἴμαστε ἕνας κύκλος γεμᾶτος ὀδύνη καὶ γράφουμε μιὰ τροχιὰ ἀτέλειωτη; Μποροῦμε νὰ μὴν εἴμαστε ἕνας κύκλος, νὰ μὴν εἴμαστε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ τραγικὰ ἄδειο πρόσωπο, μὲ τὰ τραγικὰ ἄδεια χέρια, νὰ πεθάνει μέσα μας αὐτὸ τὸ ἄτομο ποὺ δὲν ξαίρει νὰ καταλήξει; Καταλαβαίνω, θὰ χρειαζόταν νὰ φκιάσει κανεὶς ἕνα κτίσμα στερεὸ μέσα στὸν ἥλιο, νὰ βγεῖ ἀπ τὸ χάος, νὰ γίνει ἁπλός, νὰ περπατήσει σταθερὰ στὸ δρόμο. Ὅμως τὰ χέρια τρέμουν, τὰ πόδια τρικλίζουν, ἡ ψυχὴ δοκιμάστηκε, δὲ μπορεῖ νὰ πλάσει μαγικοὺς γαλήνιους μύθους. Τὸ πνεῦμα μας παλεύει μέσα σ' ἕνα ἄπειρο ἀγωνίας. Δὲν ξαίρω τίποτα, δὲν ξαίρω τί λέω, δὲ γνωρίζω καμμιὰν ἀλήθεια. Τρομάζω γιατὶ καταλαβαίνω ὅτι δὲν ξαίρω νὰ μιλήσω στοὺς ἀνθρώπους, ἴσως γιατὶ δὲ γνώρισα ἀκόμα τὸν ἄνθρωπο, ἴσως γιατὶ δὲν εἶμαι ἀκόμα ἄνθρωπος. Τί προσφέραμε στὸν ἄνθρωπο, πῶς σταθήκαμε κοντά του; Ἴσως νὰ μὴν προσφέραμε τίποτα ἄλλο ἀπ τὴν ἀγωνία μας κ' ἦταν αὐτὴ ἡ πιὸ εἰλικρινὴς προσφορὰ καὶ μαζὶ τόσο ἀνθρώπινη ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε.

Οταν ξεχάσεις τὸν ἑαυτό σου, ὅταν λησμονήσεις κάθε τί ποὺ εἶναι ἀτομικὸ κ'ἑνωθεῖς μὲ τὸ Θεό, ὅταν δὲν ὑπάρχεις ἐσὺ σὰν κάτι διαφορετικὸ ἀπ τὸ ἄλλο, ὅταν φτάσεις στὸ σημεῖο ποὺ ἐξαφανίζεται ἡ παρουσία τῆς ζωῆς σου καὶ τοῦ θανάτου σου μπορεῖς νὰ φτάσεις στὴν εὐδαιμονία. Αὐτὴ ἡ κατάσταση εἶναι κάτι σὰν ἔκσταση καὶ μαζὶ σὰν αἴσθηση. Περιορίζεται στὸν κύκλο τοῦ μυστικοῦ ποὺ εἶναι ἄπειρος. Δὲν εἶναι ὁ ἔρωτας ποὺ μᾶς κάνει νὰ ξεχάσουμε τὸν ἑαυτό μας. Στὸν ἔρωτα διατηρεῖς πάντα τὴν ἀτομικότητά σου. Κ' ἡ πίστη μᾶς ὁδηγεῖ στὸ κέντρο τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ὡς ποῦ εἶναι ὁ ἑαυτός μας, κι' ὡς ποῦ μποροῦμε νὰ γίνουμε τὸ ἄλλο; Ἅμα θελήσεις νὰ βρεῖς αὐτὰ τὰ ὅρια καταλαβαίνεις μονάχα τὸν ἑαυτό σου, συναντᾶς μονάχα τὸν ἑαυτό σου Οἱ ἅγιοι ἔβλεπαν τὸ Θεό, ἔχαναν τὸν ἑαυτό τους μέσα στὸ Θεό, ὅταν ἔφταναν νὰ μὴν ἔχουν οὔτε σῶμα, οὔτε πνεῦμα, ὅταν ἦταν πεθαμένοι γιὰ τὴ γῆ. Μήπως γιὰ νὰ παραδοθεῖ ὁλόκληρος ὁ ἑαυτός μας στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ πεθάνει τὸ σῶμα μας καὶ τὸ πνεῦμα μας γιὰ τὴ γῆ; Ὅμως ὅταν δὲ δέχεσαι τὸν πόνο, τὴν ὀδύνη, ὅταν ἀρνιέσαι νὰ ὑποφέρεις, ὅταν τρομάζεις τὴ δοκιμασία, βρίσκεται μακρυὰ ἀπ τὸ Θεό. Ὅταν θέλεις νὰ γίνεις ἄγγελος, ἀγνὸς ὅπως ἕνα παιδὶ μὲ τὰ χέρια ἄσπιλα, χωρὶς κόλαση στὴν ψυχή, βρίσκεσαι μακρυὰ ἀπ τὸν ἄνθρωπο, δὲν εἶσαι ὁλόκληρος ἄνθρωπος. Τὸ νὰ φαντάζεται κανεὶς ἕναν ἄνθρωπο ποὺ θέλει νὰ μιλήσει μονάχα μὲ τὸ Θεό, παραποιεῖ τὸν ἄνθρωπο.

Πῶς θὰ δώσει ἕνας δημιουργὸς τοὺς ἀνθρώπους του στοὺς ἀνθρώπους, ὅπως εἶναι ἢ ὅπως θὰ ἤθελε νὰ εἶναι; Ποιὰ ὁμοιότητα ἔχει ὁ δικός του κόσμος μὲ τὸν κόσμο ποὺ μᾶς δίνουν οἱ αἰσθήσεις; Τί θὰ εἶναι αὐτὰ τὰ πρόσωπα ποὺ θὰ δημιουργήσει, τραγικὰ ἄδεια πρόσωπα, ἕνας Δὸν Κιχῶτος ποὺ δὲν πατάει στὴ γῆ, πρόσωπα ποὺ δὲ γνωρίζουν νὰ βγοῦν ἀπ τὸ χάος τῆς τρέλλας τους, ποὺ μονολογοῦν πρὸς τὸ Θεό, γιατὶ ἔτσι νομίζουν πῶς μιλᾶν καλύτερα στοὺς ἀνθρώπους πρόσωπα ποὺ παλεύουν μὲ τὸν ἄγγελο καὶ τὸ δαίμονα τῆς ψυχῆς τους, ποὺ συντρίβουνται ἀπ τὸ βάρος τῆς ἀγωνίας τους, ἢ θὰ εἶναι πρόσωπα ἤρεμα, καθαρὰ, ποὺ ξαίρουν τί ζητοῦν, τί κάνουν, θὰ εἶναι σὰν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ περπατοῦν δίπλα μας, ποὺ γνωρίζουμε τὴν ὁμιλία τους, κάθε τους κίνηση, κάθε τους σκέψη ἀπὸ πρίν, γιατὶ δὲ θὰ διαφέρουν ἀπὸ μᾶς καθόλου, Ὁ δημιουργός, ὅπως κι' ὁ Θεὸς μέσα ἀπ τὸ χάος δημιουργεῖ τὸν κόσμο, μᾶς δίνει τὸν ἑαυτό του σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ πρόσωπα ποὺ προχωροῦν κάτου ἀπ τὴ μοῖρα τους, κάτου ἀπ τὴν ἀλήθεια τοῦ ἑαυτοῦ τους, ὅπως κι' ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν του». Ὑπάρχει πειὰ μέσα μας τὸ ἄπειρο τοῦ κόσμου, τὸ δραμα τοῦ κόσμου, ἡ ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ κόλαση. Μονάχοι κοιτάζουμε τὸν οὐρανὸ καὶ περιμένουμε, αὐτὰ τὰ πρόσωπα ποὺ νειρευόμαστε, νὰ πέσουν ἀπὸ κάποιο ἄστρο. Βλέπουμε τὴ γῆ κ' εἶναι ἡ γῆ σὰ ν' ἀδειάζει ἀπ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ γεμίζει ἀπ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ νειρευόμαστε. Καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ λογικὴ δὲ μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει τὸν κόσμο γιατὶ πάντα πέρα ἀπ αὐτὸ ποὺ μᾶς δίνει ἡ λογικὴ πρέπει ἐμεῖς νὰ δημιουργήσουμε αὐτὸ ποὺ δὲ γνωρίζει ἡ λογική μας.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΞΕΦΛΟΥΔΑΣ

ΚΟΥΡΣΑΡΙΚΑ*

Αὐτό τό βιβλίο, πού μεταφράζω στά ἑλληνικά, εἶνε γραμμένο ἀπό ἕναν ἄνθρωπο πού δέν εἶχε τήν ἰδέα πώς εἶνε συγγραφέας. Πρὸ χρόνια ἔγραφα γιά τά τέτοια βιβλία, πώς εἶνε ἀπό τά πειό ὄμορφα πού διάβασα, πρό πάντων ἡμερολόγια κυνηγιοῦ, ἁρπαγμένα μέ οἰκονομία, τοῦ καιροῦ, τοῦ χαρτιοῦ, τοῦ μελανιοῦ καί τῆς φαντασίας. Δέν εἶνε οἱ ἀκριβοί ρεμβασμοί κάποιου τεμπέλη, πού τόν τρώγει ἡ ἔγνοια μέ τί τρόπο νά πεῖ ὅ,τι θέλει νά πεῖ, ἐνῷ καλά καλά δέν ἔχει νά πεῖ τίποτα. Ἀπό δῶ μέσα λείπουνε τά ἔξυπνα κεῖνα πυροτεχνήματα πού συνειθίζουνε ὅσοι γράφουνε βιβλία. Ἔτυχε νά πέσει στά χέρια μου ἕνα ἡμερολόγιο κάποιου κηνυγοῦ, πού τῶχε γραμμένο μέ μπαρούτη λυωμένη μέ νερό, γιατί βέβαια δέν εἶχε μελάνι μαζί του, κι' ὅσο γιά πέννα, μεταχειρίστηκε ἕνα φτερό ἀπό ὄρνιο, σάν τούς ἀρχαίους.

Κι' ὁ καπετάν Τζόνσον, πῶγραψε τούτη τήν ἱστορία, μπορεῖ νά μήν τήν ἔγραψε στό γόνατο, ἀλλά ἀπό τά λόγια του καταλαβαίνει κανένας πώς εἶνε ἕνας ἄνθρωπος τῆς θάλασσας, πού κουβεντιάζει μέ μιά γλῶσσα καραβίσα. Ὡστόσο ἔχει χάρες τό κοντύλι του, καί ξυπνάδα, καί μεριές μεριές πῶχεται στό κέφι, ἔχει καί ζωγραφική ὅποτε γράφει, εἴτε γιά μιά φουρτοῦνα, εἴτε γιά κανέναν τράκο ἀνάμεσα στά καράβια, εἴτε γιά νησιά καί γιά χῶρες ποιητικές καί παράξενες. Πάντα ὅμως εἶνε μετρημένος, πολλές φορές ἡ κουβέντα του φαίνετσι ἀνάργσσση, μά γι' αὐτό, ἴσα ἴσα, εἶνε ὄμορφο τό βιβλίο του, καί κεῖ ἀκόμα π' ἀραδιάζει ὀνόματα, καί βάζει τά χαρτιά ἀπό τό δικαστήριο ἤ ἄλλα τέτοισ, ἀπό τά ὁποῖα βλέπει ὁ ἀναγνώστης τά συνήθεια ἐκεινοῦ τοῦ καιροῦ. Γιά τοῦτο, δέν ἔκοψα τίποτα, τά κράτησα ὅλα, ἐπειδής ὅλα εἶνε χρειαζούμενα γιά ὅποιον καταλαβαίνει καλά τί ἀξίζουνε.

Ὁ καπτάν Τζόνσον τύπωσε τό βιβλίο του στά 1724 κ' ἔγραφε στό ξώφυλλο:

ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΟΥ ΞΙΣΤΟΡΕΙ ΤΙΣ ΛΗΣΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΦΟΝΙΚΑ ΠΟΥ ΚΑΝΑΝΕ ΟΙ ΠΕΙΟ ΞΑΚΟΥΣΜΕΝΟΙ ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΡΟΛΟ ΤΖΟΝΣΟΝ.

Αὐτά πού γράφει γινήκανε στά χρόνια του καί τἄγραψε μόνο καί μόνο γιά ν'ἀπομείνουνε στήν ἱστορία. Τό βιβλίο του μολοταῦτα εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία καί τυπώθηκε τέσσερις φορές μέσα σέ δυό χρόνια.

Θά παραξενευτεῖ ὁ ἀναγνώστης ἀπό πολλά πού γράφει ὁ καπετάνιος. Προπάντων ἐκεῖ πού μιλᾶ γιά τό ἐμπόριο πού κάνανε μέ τούς σκλάβους καί μέ τά σκλαβοκάρσαβα, σά νά μιλᾶ γιά τίμια πράματα, λέγοντας μάλιστα πώς οἱ πατριῶτες του εἶχανε ἀπομείνει πίσω σ' αὐτή τή βλογημένη δουλειά, μπροστά στούς πορτογάλους. Σκαρώνει μάλιστα κ' ἕνα σκέδιο γιά νά τό μεταχειριστεῖ ὅποιος θέλει νά κάνει αὐτό τό ἐμπόριο.

Ὁ ἀναγνώστης πρέπει νά ξέρει πώς, στά χρόνια τοῦ καπτάν Τζόνσον, τήν Ἀμερική τή λέγανε ἀκόμα Δυτική Ἰνδία, γιατί τήν καθεαυτοῦ Ἰνδία τή λέγανε Ἀνατολική Ἰνδία. Ἄς ἔχει στό νοῦ του ἀκόμα πώς τά καράβια τότες εἶτανε πολλῶν εἰδῶν, καί πώς βαστούσανε ἄκόμα κάτι παλιά σκαριά. Εἶτανε οἱ γαλέρες μέ τά πυργιά στήν πρύμη, πού τά χαλούσανε οἱ κουρσάροι, ὅποτε θέλανε νά τίς κάνουνε κουρσάρικα καράβια, γιά νἄνε πειό γλήγορες κ' εἶχανε δυό κατάρτια μέ λατίνια, κ ἀπάνω ἀπὸ εἴκοσι μπάγκους γιά τά κουπιά. Τά γαλιόνια, μεγάλα καράβια τετρακούβερτα, πού τἄχανε οἱ Σπανιόλοι γιά νά φορτώνουνε ἀπό τήν Ἀμερική τίς ἀκριβές πραμάτειες τους. Οἱ Ὁλλαντέζοι εἶχανε πάλι τίς Γαλιότες, πλεούμενα φαρδειά καί κοιλαράδικα σά μπομπάρδες, μέ δυό μονίχα ἄλμπουρα, τό μεγάλο κατάρτι καί τή μετζάνα. Ἡ μετζάνα εἶτανε βαλμένη πολύ πίσω κατά τήν πρύμη, μέ μπούμα, ἐνῷ τό μεγάλο τ' ἄλμπουρο εἶχε πολλές φορές καί σταύρωσες. Ἄλλο σκαρί εἶτανε τό Μπριγκαντίνι ποῦνε σά μικρό μπρίκι, ἔχοντας δύο μονάχα κατάρτια, τουρκέτο καί μετζάνα, δίχως παπαφίγκους. Ἡ Πίνκα πάλι εἶτανε σπανιόλικο σκαρί, φαρδύ στήν πλώρη καί στενό πίσω, ἔχοντας τρία ἄλμπουρα μέ λατίνια. Τέτοιες πίνκες μεγάλες εἶχανε γιά πολεμικά οἱ Σπανιόλοι ἴσαμε πρό ἑκατό πενῆντα χρόνια. Ἡ Σκούνα δικάταρτο ἤ τρικάταρτο, ἀληῶς λεγόμενη Γολέττα, μέ λατίνια σ' ὅλα τ' ἄρμπουρα, δίχως σταύρωσες.

Ὅσο γιά τό Κότερο, μ' αὐτό τὄνομα λέγανε οἱ ἐγγλέζοι σέ κεῖνον τόν καιρό τά μεγάλα καράβια τοῦ πολέμου, πού εἶτανε τά πειό πολλά τρικάστρτα μέ σταύρωσες. Κότερο ὅμως λέγανε καί κάθε μεγάλο καράβι, γιά τοῦτο ὁ ἀναγνώστης θά βρίσκει συχνά πυκνά μέσα οτό βιβλίο τοῦ καπετάν Τζόνσον αὐτό τὄνομα. Ὑστερώτερα εἴπανε κότερο ἕνα μικρό καράβι μ' ἕνα ἄρμπουρο πῶχει μιά μπούμα καὶ κρατᾶ ἴσαμε σήμερα. Κρατᾶ ἀπό τούς ἀρχαίους. καί λεγότανε Κέρκουρος, ἀπό τήν οὐρά, δηλαδή τή ράντα, γιατί κέρκος θά πεῖ οὐρά στ'ἀρχαῖα.

Ὅσο γιά τά καρσβίσα λόγια καί τό πῶς λένε οἱ θαλασσινοί τὄνα καί τ'ἄλλο, καί τό πῶς ἀρμενίζουνε, αὐτά, χρειάζουνται καί γιά ὅποιον δέν τά γνωρίζει γιά νά τοῦ δώσουνε τή γέψη τῆς καραβίσας ζωῆς, ποῦνε ἀπό τίς πειό ποιητικές πού σταθήκανε, ὅπως κι' ὅλα τά λόγια πού συνειθίζανε κεῖνον τόν καιρό.

Τότες ἡ θάλασσα εἶτανε γεμάτη ἀπό μπάρκα μέ φουσκομένα πανιά, μέ ἄρμπορα θεόρατα, μέ ξάρτια μπερδεμένα, μέ ἄγκουρες τοῦ παληοῦ καιροῦ, μέ θαλασσομάχους, μέ κουρσάρους, μέ σκλάβους, μ' ἀραπάδες, μέ πολυσύχναστα λιμάνια, μέ πραμματευτάδες, μέ παρτσινέβελους, μέ μπαχάρια, μέ κανέλλες, μέ παλληκάρια ἄγρια καί μ' ἕνα ἁπλό μεγαλεῖο, στήν κακία καί στήν καλωσύνη.

Τώρα αὐτά περάσανε πειά, μά γιά μᾶς τούς ποιητές δέν περάσανε, παρά

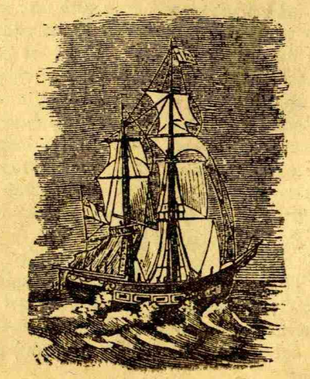

* Πρόλογος καμωμένος γιά τό βιβλίο ΟΙ ΞΑΚΟΥΣΜΕΝΟΙ ΚΟΥΡΣΑΡΟΙ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΟΥ πού μετάφρασε ὁ Φώτης Κόντογλους καί θά ἐκδώσει ὁ ἐκδοτ. οἶκος ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ. Φ. Κ.

γενήκανε ἀκόμα πειό ποιητικά. Γιατί φαίνεται, πῶς ὁ ἄνθρωπος, κι' ὅταν ἐπιδίνεται στό κακό, εἶνε ποιητικός καί σπουδαῖος, φτάνει νἄχει μεγαλεῖο κεῖνο πού κάνει. Κι' οὔτε εἶνε ἀνήθικο πρᾶμα τό νά διαβάζει κανένας τέτοια βιβλία, γιατί ἡ ἠθική θρέφεται κι' ἀπό τό κακό κι' ἀπό τό καλό, εἴτε ἐνθουσιασμένη ἀπό τὄνα, εἴτε ἀγαναχτησμένη καί θλιμμένη ἀπό τἄλλο. Ὁ ἄνθρωπος ἀκουμπᾶ τό κεφάλι του ἀπάνου στό χέρι του καί πέφτει σέ συλλογή, γιά τά ὅσα περάσανε, γιά τά τόσα μεγαλεῖα καί γιά τά τόσα βάσανα.

Σήμερα, κεῖνα τά παραμυθένια μέρη κάθουνται ἔρημα, πιρατημένα στήν ἀλησμονιά. Τά ξερονήσια στέκουνται πάντα, χαμένα μέσα στά πέλαγα, δίχως νὰ τά βάνει μέ τό νοῦ του ἄνθρωπος. Ἡ θάλασσα βογκᾶ κούφια ἀπάνου στίς στερηές, ἔρημη καί κείνη, δίχως νά φανεῖ πανί χρόνια τῶν χρονῶν. Ἀντιβουΐζουνε οἱ σπηλιές, ἀδειανές ἀπό τότες, ἀχολογᾶνε οἱ κάβοι καί τά κράκουρα. Ἀπάνου σιό λίσβα φυτρώνουνε μονάχα κάτι ξεράγκαθα, στά μέρη πού λυώσανε τὰ κόκκαλα τοῦ κουρσάρου, ὁ ὁποῖος στάθηκε ἡ φοβέρα τοῦ κόσμου. Παραμέσα τά δέντρα ἀγριομανοῦνε, γιατί ἡ γῆς εἶνε δρακοθρεμμένη.

Ὁ δρόλαπας ἀναταράζει γῆς καὶ πέλαγο, ἀλλοῦ παγώνει τὴν πλάση κι' ἀλλοῦ τήν ἀσβολώνει. Ἀφρισμένα νερά περιχύνουνε μέρα νύχτα τίς ξέρες κι' ὁλοένα κι' ἀδιάκοπα μουγκρίζουνε τά θεριά τῆς ἄβυσσος. Καθεσαι παράμερα, ἀνάμεσα στίς ἀφάκες καί στίς ἀσφάκες, κι' ἀκοῦς τή βαρειά τούτη ἁρμονία, ἐνῷ ὁλόγυρά σου δέν ἀγροικιέται ψυχή ζωντανή.

Μονάχα ὁ γλάρος βουτᾶ γιά μιά στιγμή τό φτερό του στόν ἀφρό, καί βγάζει ἕνα ρέκασμα π' ἀνατριχιάζεις. Σηκώνεσαι καί τριγυρνᾶς σά νυχτοπάτης ἀνάμεσα στό ξεροχόρταρα, τῆς ἀκρογυαλιᾶς· ἐδῶ κ' ἐκεῖ βρίσκεις κανόνια σκουργιασμένα, χωμένα στὴ γῆς, φαγωμένα ἀπό τήν ἅρμη, γιαταγάνια καραβίσια λυωμένα κοίτουνται ἀνάμεσα στά παλιούρια, ἄγκουρες μέ τά νύχια χωμένα ἀπό τότες μέσα στό χῶμα, χαλκάδες, περόνια, ὅκια, βελόνια τοῦ τιμονιοῦ, σάψαλα ἀπό τή σκουριά. Στήνεις τ' αὐτί σου, γιατί θαρρεῖς πῶς ἄκουσες κανονιές, χουγιάσματα, κ' ὕστερα σοῦ φαίνεται πῶς βαρᾶνε τά σπαθιά, πῶς σφάζουνται ἀνθρῶποι θαλασσοδαρμένοι. Κανένας δέ μιλᾶ! Τίποτα δέν ἀνεσαίνει! Μονάχα ἡ θάλασσα βασιλεύει ἀναιώνια, κι' ὁ ρούφουλας βογκομανᾶ στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Φ. Κόντογλου

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΦΩΤΗΝ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

1) ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΘΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗ (νεκρή).

Διάσημοι πειραταὶ τοῦ XVIII αἰῶνος.

ΓΛΩΣΣΑ στρωτὴ κι' ἄψυχη.

. . . ἕνα ζωύφιο ὀνομαζόμενο κάβουρας τῆς στερηᾶς, μ' ἕνα ζωηρὸ κόκκινο χρῶμα, καθ' ὅλα ὅμοιο μὲ τὸν κάβουρα τῆς θάλασσας, ὁ ὁποῖος κρύβεται ατὴν ἄμμο καὶ εἶνε πολὺ δειλός.

. . . Τὸ λιμάνι τὸ προφυλάττει ἕνα φρούριο.

Ἡ μεσημβρινὴ παραλία τῆς Ἀφρικῆς ὁλόκληρη βρίσκεται στὸ ἴδιο πλάτος. Εἶνε ἴσια, κανονική, ὅσο καμμιὰ ἄλλη στὸν κόσμο. Ἡ μόνη ἀνωμαλία ποὺ ἔχει εἶνε ὁ κόλπος τοῦ Μπενίν ἢ τοῦ Καλαμπάρ, πρὸς τὸν ὁποῖο τρέχουν τὰ ρεύματα. Τὸ νότιο ρεῦμα εἶνε τὸ πειὸ ὁρμητικό. Εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παλίρροιας, ἡ ὁποία σπρώχνεται ἀπὸ τὸ σχέδιο τῆς παραλίας.

Θὰ ἔφερνα ὡς ἐπιχείρημα τὸ ὅτι μέσα στοὺς ποταμοὺς τῆς Γαμβίας καὶ τῆς Σιέρρα Λεόνε, στοὺς πορθμοὺς καὶ στὰ στενὰ τοῦ Μπενίν, ὅπως γενικῶς εἰς ὅλη τὴ παραλία, οἱ κινήσεις τῆς ἀμπώτιδος καὶ παλιρροίας εἶνε κανονικές. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ σημειώσει κανεὶς κάποια διαφορά. Εἰς τὰ στενὰ τοῦ Μπενίν, τὰ ὁποῖα ἀνέφερα πρίν, ὅπου οἱ παραλίες στραγγαλίζουν τὰ νερά, αἱ παλίρροιαι εἶνε πειὸ δυνατὲς καὶ πειὸ πλατειές, καθὼ ἐτίσης καὶ πειὸ κανονικές. Στὴν κανονικὴ παραλία, ὅπου ἡ θάλασσα δὲν βρίσκει ἐμπόδιο, οἱ ἀμπώτιδες εἶνε ἀργὲς καὶ πολὺ περιορισμένες, καὶ γίνονται πειὸ ἔντονες ἐν ὅσο πλησιάζουν στὸ Μπενίν. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς εἶνε πειὸ ἔντονο στὸ ἀκρωτήριο Κόρσο, στὴ Σουκκούντα καὶ στὴν Κομμέντα ὅπου ἡ παραλία κλίνει καὶ παρουσιάζει ἀντίσταση στὰ κύματα

Ἐνόσο ἤτανε ἡμέρα κυκλοφοροῦσανε ὡπλισμένοι. Αἱ πεποιθήσεις του ἄλλωστε ἤταν ἀντίθετοι μὲ τὴν ἀντίσταση, ἐκτὸς τῆς ἀπάτης.

. . . Βάρβαρη μεταχείριση, ἡ ὁποία συνίστατο εἰς τὸ νὰ ρίχνουν τὸν ἔνοχο σὲ μιὰ ἀκτὴ ἔρημη καὶ ἀκατοίκητη, μ' ἕνα τουφέκι, λίγο μπαρούτι καὶ μιὰ μποτίλια νερό, διὰ νὰ ζήσει ἢ διὰ νὰ πεθάνει.

Τὴν ἑπομένη, συνελήφθη ἀπὸ κάποιο γαλλικὸ πλοῖο καὶ κρεμάσθηκε συντόμως (ἄνευ διατυπώσεων).

Μὲ αὐτὴ τὴν ἐπίσημη συμφωνία ἀπέκλεισαν ὅλους τοὺς Σκώτους, διὰ τοὺς ὁποίους εἶχαν μιὰ βαθειὰ ἀποστροφή, θυμούμενοι τὸν Κέννεδυ. Δὲν θὰ μποροῦσα νὰ εἰπῶ τὶ ὡδήγησε τὸν Ρόμπερτς στὸ νὰ σκεφθεῖ ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐσέβοντο τὸν Θεὸ καὶ τὸ Νόμο του, εἰμποροῦσαν νὰ διατηρήσουν ἕνα ὅρκον ὡς ἱερόν.

2) ΓΛΩΣΣΑ ΡΩΜΕΪΚΗ (ζωντανή).

Οἱ πειὸ φημισμένοι κουρσάροι τοῦ καιροῦ μου.

ΓΛΩΣΣΑ ἰδιόρρυθμη καὶ μὲ ψυχή.

. . . εἶνε ἕνα μαμοῦνι, ποὺ τὸ λένε κάβουρα τῆς στερηᾶς, κ' εἶνε κατακόκκινο κι' ὁλόϊδο μὲ τὸν κάβουρα τῆς θάλασσας, καὶ χώνεται μέσα στὴν ἄμμο, πολὺ φοβιτσάριχο. (σ. 227)

. . . Τὸ λιμάνι τ' ἀποσκεπάζει ἕνα κάστρο. (σ. 219)

Ἡ νοτικὴ ἀκροθαλασσιὰ τῆς Ἀφρικῆς βρίσκεται ὁλάκερη στὸ ἴδιο πλάτος. Εἶνε ἴσια καὶ στρωτή, ὅσο κσμμιὰν ἄλλη ἀκροθαλασσιὰ στὸν κόσμο, σ' ὅποιο ἀπὸ τὰ τέσσερα κομμάτια τῆς γῆς κι' ἂν κοιτάξεις. Τὸ μόνο βαθούλωμα πῶχει, εἶνε ὁ κόρφος τοῦ Μπενὶν ἢ τοῦ Καλαμπάρ, καὶ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τραβᾶνε τὰ ρέματα. Το ρέμα πῶχεται ἀπὸ τὴ νοτιὰ εἶνε τὸ πειὸ δυνατό. Αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τὴ φουσκοθαλασσιά, ποὺ βρίσκει κόντρα της τὸ σκέδιο τῆς ἀκρογυαλιᾶς, καὶ τὴν κάνει ν'ἀγριεύει καὶ νὰ ρεματίζει (σ. 213)

Γιὰ ἀπόδειξη λέγω πὼς μέσα στὰ ποτάμια τῆς Γαμβίας καὶ τῆς Σιέρρας Λεόνε, καὶ στὰ μπουγάζια καὶ στὰ κανάλια τοῦ Μπενίν, ὅπως καὶ πέρα ὥς πέρα σ' ὅλο τὸ μάκρος τῆς ἀκροθαλασσιᾶς, ἡ πλύμμα κ' ἡ ξέρα γίνονται κανονικά. Ὡστόσο ὑπάρχει κάποια διαφορά. Στὰ μπουγάζια τοῦ Μπενίν, ποὺ βρίσκουνται πειὸ πάνου, κι' ὅπου οἱ στερηὲς στενοχωρᾶνε τὰ νερά, ἡ πλύμμα κ' ἡ ξέρα εἶνε πειὸ δυνατὲς καὶ πειὸ μεγάλες, εἶνε ὅμως κανονικές. Ἀπάνου στὴν ἴσια ἀκρογυαλιά, ποὺ δὲ σφίγγεται ἡ θάλασσα μέσα σὲ κανάλια καὶ σὲ κόρφους, ἡ πλύμμα κ' ἡ φυρονεριὰ πᾶνε σιγὰ σιγά, καὶ δὲν εἶνε πολὺ μεγάλες, κι' ὅσο πᾶνε κατὰ τὸ Μπενίν, τόσο δυναμώνουνε. Αὐτὸ τὸ πρᾶμα εἶνε πειὸ φανερὸ στὸν κάβο Κόρσο, στὴ Σουκκούντα καὶ στὴν Κομμέντο, γιατὶ σ' αὐτὸ τὸ μέρος ἡ ἀκρογυαλιὰ σκεδιάζει μύτη καὶ δίνει στῆθος στὰ νερά. (σ. 214).

Τὴ μερα τριγυρίζανε ἁρματωμένοι. Ἐξ ἄλλου ἡ αἵρεση τὴν ὁποία πρόσβευε, δὲν παραδέχεται νὰ σκοτώσεις ἄνθρωπο, ἐξὸν μὲ μπαμπεσιά. σ. 271)

Τιμωρία πολὺ βάρβαρη, γιατὶ ρίχνανε τὸ ναύτη, ποὺ θέλανε νὰ παιδέψουνε, ἀπάνου σὲ μιὰ ξέρα φριχτὴ καὶ δίχως ψυχὴ ζωντανή, μ' ἕνα τουφέκι μονάχα, μὲ λίγες ριξιὲς μπαρούτη καὶ μὲ μιὰ μποτίλλια νερό, στὴν τύχη, ἂν ζήσει, ἂν πεθάνει. (σ. 280).

Τὴν ἄλλη μέρα, τὸν ἔπισσε ἕνα φραντσέζικο καράβι καὶ τὸν κρεμάσανε στὴν ἀντέννα, χωρὶς πολλὲς κουβέντες. (σ. 432)

Συμφωνήσανε νὰ μὴν παραδεχτοῦνε νὰ πάει μαζί τους κανένας Σκωτσέζος, γιατὶ τοὺς Σκωτσέζους τοὺς συχαινόντανε πολύ, ἀπὸ τὸν Κέννεδη. Δὲ ξέρω πῶς διάβολο τὰ κατάφερνε ὁ Ρόμπερτς καὶ χωροῦσε στὸ κεφάλι του πὼς μπορούσανε νὰ κρατήσουνε τὸν ὅρκο τους ἄνθρωποι θεομπαῖχτες, ποὺ δὲ λογαριάζανε τὸ Θεὸ καὶ τὸ νόμο του. (σ. 279).

* Ἀπὸ σημειώματα τοῦ συγγραφέα, ποὺ κράτησε γιὰ λογαριασμό του.
Στὸ ἐρχόμενο τὰ ὑπόλοιπα. Φ. Κ.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΑΦΝΗ

VENENA LIQUIDA

ΔΙΗΓΗΜΑ

Στὸ γειτονικό μας σπίτι—ποὺ ἦταν ἀπὸ ἕνα χρόνο κλειστό, ξενοίκιαστο—ἦρθε καὶ κάθησε μιὰ μαυροφόρα κυρία μὲ τὸ κοριτσάκι της.

Τὸ σπίτι ἦτανε μοναχικό, στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀμάντρωτα οἰκόπεδα. Δίπατο, ἔβλεπε σιοὺς τέσσερες ἀνέμους καὶ εἶχε μεγάλον κῆπο μὲ κάτι γέρικα δέντρα, εὐκάλυπτους καὶ νεραντζιες, ποὺ στὸν ἴσκιο τους μαράζωναν ἀλουλούδιαστοι θάμνοι: εὐώνυμα, νὰ ποῦμε, καὶ λεβαντίνια. Γιατὶ ὁ κῆπος ἦταν ἀπὸ χρόνια παρατημένος κ' εἶχε ἀγριέψει. Τὸ χινόπωρο τὰ φύλλα πέφτανε στὴ μαρμαρένια στέρνα καὶ σαπίζανε ἢ στοιβάζονταν στὰ παρτέρια. Ὁ κισσὸς καὶ τ' ἀγιοκλήματα σφίγγανε σὰ φείδια τοὺς κορμοὺς τῶν δέντρων· καὶ μανιτάρια ξεφύτρωναν τὸ χινόπωρο ἀπὸ τὴ σαπούρα, θραψερά, γιομάτα φαρμακεροὺς χυμούς.

Ἴσια-ἴσια χινόπωρο ἦταν καὶ τώρα ποὺ κατοικήθηκε πάλι τὸ ἔρημο σπίτι. Μιὰ γριὰ ὑπερέτρια, ξεραγκιανὴ σὰ μούμια, διαπλάτωσε τὰ παράθυρα, ἀφήνοντας τὸ φῶς νὰ μπεῖ στὶς μεγάλες κάμαρες, νὰ διώξει τοὺς ἴσκιους καὶ τὴ μούχλα. Δυὸ φορτηγὰ αὐτοκίνητα κουβάλησαν ἔπιπλα πλούσια, κομψά, σαλονάκια μοντέρνα, κ' ἕνα πιάνο ποὺ ἄστραφτε στὸν ἥλιο τῆς ὡραίας ἡμέρας. Γιατὶ ἡ μέρα ἦταν γλυκειά, σὰν τὴ νέα κυρία ποὺ ἀπὸ ψηλά, ἀπὸ τὴ βεράντα, ἐπιστατοῦσε τώρα τὴ μεταφορά. Κάτου ἀπὸ τὸ μαῦρο κρέπι της ζοῦσε ἕνα γλυκομελάχροινο πρόσωπο, μὲ μάτια μεγάλα, ἐξωτικά, γεμάτα ἐνέργεια. Τὸ ἀνάστημά της φάνταζε ἡγεμονικὸ στὴ βεράντα, καὶ τὰ χέρια της ποὺ ἔδειχναν τὄνα ἔπιπλο καὶ τἄλλο προστάζοντας τοὺς ἀνθρώπους, ἦταν σὰ χέρια σκαλισμένα μὲ τὸ σμιλάρι. Μονάχα ποὺ ἡ φωνή της εἶχε κάτι τὸ θαμπό, τὸ ἀταίριαστο, καθὼς ἔλεγε νὰ προσέξουν καλά, νὰ μὴ σπάσουν τίποτα.

Ἄξαφνα, ἔσκυψε ἀριστερά, κατὰ τὸν κῆπο, κ' ἔβγαλε μιὰ δυνατώτερη φωνή:

—Μή, παιδί μου, μὴ τὰ πιάνεις αὐτά! Εἶνε βρώμικα! (Καὶ στὴν ὑπερέτρια:) Μαριόγκα, πήγαινε καὶ φέρε ἀπάνου τὴ Τζίλδα. Πιάνει κάτι μανιτάρια... Πλύνε της τὰ χέρια... Αὐτὰ εἶναι δηλητήριο!

Καὶ ἡ γριὰ κατέβηκε ἀπὸ τὴν πίσω σκάλα, νὰ ἐκτελέσει τὴ διαταγὴ τῆς κυρίας της.

—Αὐτὴ ἡ κυρία εἶναι χήρα, μᾶς εἶπε ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες ἡ μαμμὴ τῆς γειτονιᾶς ποὺ μάθαινε πρώτη καὶ καλλίτερη ὅλα τὰ νέα.

—Χήρα; μπὰ τὴν καϋμένη!

—Δηλαδὴς ἀρχοντοχήρα, παιδιά μου. Ἔχει βιός... Εἶναι δὲν εἶναι τρεῖς μῆνες ποὺ πέθανε ὁ ἄντρας της. (Καὶ διστακτικά, κατεβάζοντας τὴ φωνὴ σὲ τόνο ἐμπιστευτικό:) Δηλαδὴς λένε πώς... αὐτὴ τὸν ἐφαρμάκωσε.

Στήλωσε τὰ μικρά, φωκήσια ματάκια της ἀπάνου μας καὶ διαβάζοντας τὴν ἐντύπωση, διωρθωσε:

—Δηλαδής... ἔτσι λένε στὴν Κυψέλη ποὺ καθότανε πρῶτα... Ξέρω 'γώ; Ἐκεῖ τὸ πρωτάκουσα, νὰ σᾶς χαρῶ... Ἤτανε γέρος, λέει, καὶ ζηλιάρης καὶ ὑπόφερε ἀπὸ τ' αὐτιά του. Κ' ἐλόγου της τάχε ψήσει μ' ἕναν ἀξάδερφό της γιατρό, ἕνα τζόρενο ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, καὶ ξετρελλάθηκε μαζί του. Μά, φαίνεσθαι, ὁ γέρος τάχε μυριστεῖ κ' ἔλεγε νὰ τήνε πάρει νὰ φύγουνε, νὰ ξαναπάνε στὴν Ἀλεξάντρα ποὺ ἔκανε ἄλλοτες ἐμπόρια καπνά... ξέρω καὶ γώ;... Τὸ λοιπόν, ποὺ λέτε, κακούργεψε ὁ ντουνιᾶς. Ἔτσι η, παίρνει τὸ φαρμάκι ἀπὸ τὸ γιατρὸ καὶ τὸ ρίχνει σ' ἄντρος της...

—... στ' αὐτί, σὰν τὴ μάνα τοῦ Ἀμλέτου;

Ἡ πονηρὴ γριὰ μᾶς κύτταξε δύσπιστα, νόμισε πὼς τὴν κοροϊδεύουμε κ' ἔπαψε. Φοβήθηκε, ἢ τῆς κακοφάνηκε.

—Σὰ δὲ μὲ πιστεύετε, παύω καὶ γώ, εἶπε.

Καὶ δὲν κατορθώσαμε νὰ τὴν καταφέρουμε νὰ τελειώσει τὴν ἱστορία της. Μὰ «φαίνεσθαι» πὼς πῆγε ἀλλοῦ νὰ τὴ διηγηθεῖ, γιατὶ ὕστερα ἀπὸ εἰκοσιτέσσερες ὧρες ὅλη ἡ συνοικία βούιζε ἀπὸ τὸ μαντάτο: «Ἦρθε μιὰ πλούσια χήρα ἀπὸ τὴν Κυψέλη, καὶ εἶναι κείνη ποὺ φαρμάκωσε, σὰ καὶ τρεῖς μῆνες, τὸν ἄντρα της γιὰ νὰ πάρει τὸ δεύτερο ξαδερφό της, τὸ γιατρό» Καὶ ὅλες, ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, περνοῦσαν, τάχαμου ἀδιάφορες, ἀπὸ κάτου καὶ σήκωναν τὸ κεφάλι νὰ τὴ δοῦνε.

Φαίνεται πὼς στὴν ἀρχὴ ἡ χήρα παραξενεύτηκε, γιατὶ κύτταζε αὐτὴ τὴν παρέλαση μὲ ἀπορία. Ἀργότερα ὅμως, κάτι θὰ ἔμαθε, ἡ γριὰ τῆς ὑπηρεσίας κάτι θὰ τῆς εἶπε, γιατὶ τὰ μάτια της ἄστραφταν ἀπὸ θυμὸ κάθε φορὰ ποὺ ἔβλεπε κεφάλι σηκωμένο κατὰ τὰ παράθυρά της. Κι ἂν εἶχε στὴν ἀρχὴ σκοπὸ νὰ πιάσει κουβέντα, καταδεχτικὴ μὲ τοὺς γείτονες, θὰ παραίτησε βέβαια τὴν πρόθεσή της αὐτή, ἐξαιτίας ἐκείνης τῆς φήμης καὶ κλείστηκε πιὸ πολὺ στὸ σπίτι της καὶ στὸν ἑαυτό της.

Πῆρε μιὰ στάση ἐχτρική. Κατὰ τὸ δειλινό, καθότανε στὴ βεράντα, μὲ τὸ κοριτσάκι της, ἀκατάδεχτη, κυττάζοντας πέρα τὴν ἐξοχή, τὰ βουνά, ἀδιάφορη στὴν κίνηση τοῦ δρόμου καὶ τὴ ζωὴ τῆς συνοικίας. Ἄλλοτε πάλι, ξαπλωμένη σὲ μιὰ ψάθινη σαιζ-λόγκ, διάβαζε κανένα βιβλίο ἢ μιλοῦσε μὲ τὴ μικρὴ Τζίλδα ποὺ κυλοῦσε τὸ σιδεροδρομάκι της στὸ πλακόστρωτο τῆς βεράντας.

Κανεὶς δὲν μποροῦσε ἀκόμη νὰ μάθει τ' ὄνομά της, κι' αὐτὸ ἦταν ποὺ φρενίαζε ὅλες τὶς φιλοπερίεργες ψυχὲς τῆς γειτονιᾶς. Ἡ γριὰ ὑπερέτρια, ποὺ κατέβαινε κάθε πρωῒ νὰ ψωνίσει μὲ τὸ καλάθι της, ἦταν κι' αὐτὴ ἀκουβέντιαστη. Ἔμπαινε στὸ μπακάλικο, ψώνιζε, κ' ἔφευγε σὰν αὐτόματο. Ὁ ταχυδρόμος ποτὲ δὲ στάθηκε στὴν καγκελλόπορτά τους. Οὔτε καὶ ἡ πολυκάτοχη μαμμὴ ἤξερε νὰ πεῖ περισσότερα. «Ἡ στρίγγλα ποὺ φαρμάκωσε τὸν ἄντρα της». Τίποτ' ἄλλο. Ἦταν ἀπελπισία!

Κεῖ κατὰ τὰ Χριστούγεννα, ποὺ ἡ ἐξοχικὴ συνοικία μύριζε ἀπὸ ἀνθισμένα ζαμπάκια καὶ χριστόψωμα, μέσα στὸν κῆπο τῆς ἀρχοντοχήρας ἄρχισαν δουλειές. Δυὸ κηπουροὶ (ἕνας γέρος μὲ τὸ γιό του, φερμένοι ἀπὸ ἄλλη συνοικία) βάλθηκαν νὰ κλαδεύουν τὰ δέντρα, νὰ ξερριζώνουν τ' ἀγριόχορτα, νὰ σκάβουν ὕστερα, νὰ φυτεύουν. Ἡ στέρνα καθαρίστηκε, τὸ συντριβάνι ἀνάδωσε φρέσκο νερό, ποὺ τιναζότανε πέντε ὀργιὲς ψηλά, ἰριδίζοντας στὸ φῶς. Ὡς καὶ στὸν περιστεριῶνα μπήκανε περιστέρια ὄμορφα, σκαλτσουνάτα, ποὺ παιχνίδιζαν κ' ἐρωτοφιλιόνταν.

Ἔτσι τὸ περβόλι σιγυρίστηκε, πῆρε καινούργια ζωή. Ἡ νέα γυναίκα κατέβαινε συχνὰ μὲ τὸ κοριτσάκι της, σεργιάνιζαν πάνου κάτου, ἀνάμεσα στὶς ἀλέες, περιποιόνταν τὰ νιοφύτευτα λουλούδια, ξενοιαστες. Μὰ ὅταν ἤτανε κεῖ καὶ ἡ γριὰ ὑπερέτρια, κουβέντιαζαν καὶ οἱ τρεῖς τους λίγα ρωμέϊκα. Τὶς πιότερες φορὲς μιλούσανε σὲ μιὰ γλῶσσα ξένη, παχειὰ-ρούσσικα, ρουμάνικα, ποιὸς ξέρει...

Ἄντρας ἀκόμη δὲν ἐφάνηκε στὸ σπίτι τῆς ὄμορφης χήρας, οὔτε καμμιὰ ἄλλη ἐπίσκεψη. Μόνο μιὰ βραδειά, σταμάτησε ἕνα κλειστὸ αὐτοκίνητο στὴν πόρτα καὶ ὁ σωφὲρ πῆγε καὶ χτύπησε τὸ κουδούνι. Ἡ γριὰ κατέβηκε, καὶ ἅμα ὁ σωφὲρ τῆς εἶπε σιγὰ δυὸ λόγια στ' αὐτί, ἡ γριὰ ζύγωσε στ' ἁμάξι καὶ μίλησε χαμηλόφωνα μὲ κάποιον ποὺ ἤτανε μέσα... Ἔπειτα, τ' αὐτοκίνητο ἔφυγε, καὶ ἡ γριὰ βιάστηκε ν' ἀνεβεῖ πάλι στὸ σπίτι.

Τὴ νύχτα, τὰ παράθυρα στέκανε θεόκλειστα. Τὰ φῶτα σβύνανε ἀπὸ νωρίς, καὶ τὸ σπίτι βυθιζότανε στὴ σιωπὴ καὶ στὸ σκοτάδι. Τὸ πιάνο δὲν ἀκούστηκε ποτὲ νὰ παίζει.

Ἡ κυρία ὅμως ἔβγαινε συχνὰ ἔξω. Ἄλλοτε μόνη, ἄλλοτε μὲ τὸ κοριτσάκι της. Τώρα πιὰ εἶχε βγάλει τὸ βαρὺ πένθος. Φοροῦσε γκρίζα, μισοπένθιμα. Κάτου ἀπὸ τὸ πλατύγυρο καπέλλο της, ἡ ὀμορφιὰ τοῦ προσώπου της φάνταζε ἐντυπωσιακή, τυλιγμένη στὸ ἀδιαπέραστο μὰ γοητευτικό της μυστήριο. Μητέρα καὶ κόρη πήγαιναν ὥς στὴ γειτονικὴ

λεωφόρο, μὰ δὲν ἔπαιρναν τὸ τράμ. Σταματούσαν ἕνα ταξὶ καὶ μ' αὐτὸ κατέβαιναν στὴν πόλη, στὰ κέντρα. Μὰ ἀπὸ τὸ σπίτι, ὡς νὰ φτάσουν στὴ λεωφόρο, ἡ κυρία βάδιζε μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, ἀγέρωχη, καὶ πειραγμένη, ποιὸς ξέρει γιὰ ὅσα εἶχαν φτάσει στ' αὐτιά της καὶ γιὰ τὶς ματιὲς ποὺς τῆς ἔρριχναν τώρα γυναῖκες καὶ ἄντρες.

«Ἡ ἀρχοντοχήρα τἄβγαλε τὰ μαῦρα» ἔλεγαν αἱ κυρὰ Γιάνναινες καὶ αἱ κυρὰ Κώσταινες τῆς πολυόμματης γειτονιᾶς καὶ τὰ φώναζαν ἀκόμη καὶ ὅταν περνοῦσε ἡ γριὰ Μαριόγκα.

—Χμ, στὶς ἐννιὰ τοῦ μακαρίτη...

—... ἄλλος μπῆκε μὲς στὸ σπίτι!...

Ἄμ, τί θαρρεῖς κυρὰ Γιώργαινά μου;

Ὡς τόσο, ὁ θρύλος τοῦ φαρμακιοῦ κυκλοφοροῦσε ἐπίμονα μέσα στὶς φλέβες τῆς συνοικίας. Ἕνας ἐχτρικὸς ἄνεμος φυσοῦσε γύρω ἀπὸ τὸ ἀπλησίαστο σπίτι μὲ τὴν ἀκατάδεχτη κυρία. Καὶ μιὰ μέρα γίνηκε ἡ σκηνὴ ἐτούτη:

Μερικὰ παιδιὰ τῆς φτωχολογιᾶς, παίζοντας, σκαρφάλωσαν στὰ κάγκελλα τοῦ κήπου νὰ κόψουν γαζίες. Ἡ Τζίλδα, ποὺ κείνη τὴν ὥρα ἔπαιζε στὰ χαλίκια, ἔβαλε τὶς φωνὲς καλώντας τὴν ὑπερέτρια:

—Μαριόγκα! Μαριόγκα! ρέπεντε!... Νίστε κοπιίί!...

Τότες, τὸ πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὰ κορίτσια τοῦ δρόμου τῆς εἶπε:

—Τί φωνάζεις, μωρή; Νομίζεις πὼς θὰ σᾶς φοβηθοῦμε, ἐπειδὴς ἔχετε φαρμάκι καὶ φαρμακώνετε;..

Ἡ μικρὴ Τζίλδα στάθηκε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, καταπληχτη. Ἔπειτα, ἔβαλε τὰ κλάματα, δυνατά, γοερά. Ἡ μητέρα της βγῆκε στὴ βεράντα, καὶ ἡ Τζίλδα τῆς εἶπε κάτι στὴν ἴδια ξένη γλῶσσα... Ἡ κυρία θύμωσε πολὺ αὐτὴ τὴ φορά. Ἐφώναξε τὴν ὑπερέτρια, κατεβήκανε στὸν κῆπο μαζί, πλησίασαν στὰ κάγκελλα καὶ φοβέρισαν πὼς θὰ πᾶνε στὴν Ἀστυνομία νὰ καταγγείλουν.

—Χμ, μάτια μου, ἔχουνε καὶ μοῦτρα νὰ καταγγείλουν!, εἶπε μιὰ ἀπὸ τὶς κυρὰ Γιαννοῦδες ποὺ τ' ἄκουσε... Φυλάκα ποὺ σᾶς χρειάζεται λέω 'γώ!

Τὴν ἄλλη μέρα καὶ τὶς ἀκόλουθες ἡ μικρούλα ἡ Τζίλδα δὲ φάνηκε στὸν κῆπο, μὰ οὔτε καὶ ἡ μητέρα της. Κλειστήκαν στὰ δωμάτιά τους. Καὶ μάλιστα οὔτε ἡ γριὰ πήγαινε στὸ μπακάλικο, μόνο ἐρχότανε τὸ παιδὶ τοῦ μπακάλη μὲ τὸ ζεμπίλι γιομάτο κ' ἔφερνε τὰ τρόφιμα καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειαζούμενο.

Τώρα, συχνά, σχεδὸν κάθε βράδυ, κεῖνο τὸ ἰδιωτικὸ αὐτοκίνητο σταματοῦσε μπροστὰ στὴν καγκελλόπορτα, κ' ἕνας ἄντρας, ψηλός, μὲ μακρὺ παλτό, ρεμπούμπλικα, κουτσαίνοντας λιγάκι, κατέβαινε καὶ γρήγορα-γρήγορα ἔμπαινε στὸ σπίτι. Ἀμέσως τὸ αὐτοκίνητο ἔφευγε. Εἶδαν ἀκόμη πὼς ὁ σωφὲρ φοροῦσε στολή. Λοιπόν, τὸ ἁμάξι ἦταν ἰδιωτικὸ—μιὰ καντιλλάκ.

Ὁ κύριος Βενιὸς—τὸ γεροντοπαλλήκαρο ποὺ καθότανε κεῖ κοντὰ καὶ δὲ μποροῦσε νὰ ἡσυχάσει μὲ τὸ μυστήριο τῆς ὄμορφης χήρας—εἶχε ὁλάκερες νύχτες ἀγρυπνήσει γιὰ νὰ ἰδεῖ ἂν ὁ νυχτερινὸς ἐπισκέπτης θὰ ἔφευγε. Καὶ μποροῦσε πιὰ νὰ βεβαιώσει μὲ ὅρκο πὼς ὁ ἄγνωστος περνοῦσε τὴ νύχτα του (ἄχ, τί ζήλεια!) στὸ κρεββάτι τῆς χήρας.

Αὐτὸς ὁ Βενιὸς τὸ πῆρε πιὰ ζήτημα φιλοτιμίας. Ὧρες ἔστεκε παραμονεύοντας τὴν ἔξοδό της, τὴν ἔπαιρνε κατόπι, καὶ τῆς ἔλεγε, τῆς μουρμούριζε, χωρὶς νὰ λαβαίνει ἀπάντηση. Τὴν παρακολουθοῦσε ὥς στὴ λεωφόρο, ποὺ ἐκείνη ἔπαιρνε τὸ ταξί. Μιὰ μέρα μάλιστα ἔκανε καὶ μιὰ μεγάλη γκάφα, μιὰ ἀπρέπεια: Εἶδε τὴ χήρα νὰ μπαίνει στὸ συνοικιακὸ φαρμακεῖο, νὰ δίνει μιὰ ρετσέτα στὸ γέρο φαρμακοποιὸ καὶ νὰ τοῦ λέει χαμηλόφωνα κάτι. Ἀπόκοντα λοιπὸν κι' ὁ Βενιός. Μπῆκε μέσα. στάθηκε ἀπέναντι, τάχα πὼς θ' ἀγοράσει γιάμπολη (τί ἀντζαμῆς, Θεέ μου!) καὶ κύτταζε: μιὰ ματιὰ στὴ χήρα, μιὰ στὸ ἑρμάρι μὲ τὸ μπλὲ τζάμι, καὶ σιγομουρμούριζε:

—Venena Sicca, Venena Liquida—Δηλητήρια Στερεά, Δηλητήρια Ὑγρά!

Ἐκείνη κατάλαβε τὸν ἀθέλητο ἴσως ὑπαινιγμό, τὴ σκέψη του, καὶ τὰ μεγάλα της μάτια ἄστραψαν ἀπὸ ὀργή. Μουρμούρισε κάτι καὶ τοῦ γύρισε ἀπότομα τὴ ράχη.

—Θὰ στείλω τὸ βράδυ νὰ τὸ πάρω, εἶπε τοῦ φαρμακοποιοῦ κ' ἔφυγε, ὡραιότερη μέσα στὸ ξάναμμά της.

Ὅμως τὴν παραπάνου βδομάδα ἡ κυρία μὲ τὰ μαῦρα ἔφυγε καὶ ἀπὸ τὴ συνοικία.

Ἔφυγε ἄξαφνα, χωρὶς νὰ τὸ περιμένει κανεὶς. Δυὸ μεγάλα φορτηγὰ ἦρθαν πάλι καὶ φόρτωσαν τὰ πράματα γρήγορα γρήγορα.

—Ποῦ τὰ πᾶτε; ρώτησε ἕναν ἀπὸ τοὺς χαμάληδες ἡ κυρὰ μαμμή.

—Εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθῃς, κυρά μου; ἀπάντησε ὁ χαμάλης. Στὸν Πειραία τὰ πᾶμε, στὸ παπόρι... Εὐχαριστήθηκες τώρα;

Καὶ τ' αὐτοκίνητα φύγανε, βαρειά, τρίζοντας. Πίσω τους, σ' ἕνα ταξί, ἔφευγε καὶ ἡ κυρία, τὸ κοριτσάκι της καὶ ἡ γριὰ ὑπερέτρια. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως ἦταν μαζί τους κ' ἕνας κύριος, ψηλός, μὲ γκρίζο πανωφόρι. Ἴσως ὁ νυχτερινὸς ἐπισκέπτης—ἂν καὶ δὲν ἐκούτσαινε αὐτός.

Ἡ γειτονιὰ παρακολούθησε σύψυχη τὴν ξαφνικὰ κείνη μετακόμιση. Κυττάζαν ὅλοι βουβοί, σὰ μὲ κάποια ντροπή, κάποια τύψη. Δὲν ἔβγαζαν ἄχνα...

Τὸ σπίτι μὲ τὴν πράσινη καγκελλόπορτα ἀπόμεινε πάλι κλειστὸ κ' ἔρημο. Τὰ μανιτάρια θὰ ξεφύτρωναν πάλι τὸ ἐρχόμενο χινόπωρο, στὰ βορεινὰ παρτέρια τοῦ κήπου, γυαλιστερά, γεμάτα φαρμακεροὺς χυμοὺς καὶ τὰ φύλλα τῶν δέντρων θἄπεφταν νὰ σκεπάσουν τὴ στέρνα. Αὐτό, βέβαια, θὰ ἤτανε μιὰ λυπητερὴ ὀμορφιὰ μὰ ἡ ζωντανὴ ὀμορφιὰ ἔφυγε.

Ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μέρες, ἕνας ἀστυφύλακας ἦρθε καὶ χτυποῦσε τὴν ὀξώπορτα. Κρατοῦσε ἕνα μπλὲ χαρτὶ καὶ κύτταζε, πότε τὸ χαρτί, πότε τὸν ἀριθμὸ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ περίμενε νὰ τοῦ ἀνοίξουν.

—Τί περιμένεις, παιδί μου; εἶπε ἡ μαμμή. Φύγανε!

—Φύγανε;.. Πότε; Τώρα;

—Τώρα;!.. Ἔχουνε τρεῖς μέρες ποὺ τὸ σκαπουλάρανε!

—Ἔτρεμε ἀπὸ τὴ συγκίνησή της.

—Δὲ μοῦ λές, παλληκάρι μου, ρώτησε, εἶναι γιὰ... τὸ φαρμάκωμα, ἔ;...

Ἄ, τὴ σκύλα!

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Νόμου τῆς ἔρριξε μιὰ αὐστηρὴ ματιά:

—Πολὺ περίεργη εἶσαι, κυρούλα. Νὰ κυττᾶς τὴ δουλειά σου καλλίτερα!

Ξανάβαλε τὸ μπλὲ χαρτὶ στὴν τσέπη του κ' ἔφυγε.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ:

Αἰμιλίας Στεφ. Δάφνη: Ἕνα ἀνέκδοτο ποίημα.

Ρηγα Γκολφη: Τὴν ὥρα ἀργὰ τοῦ δειλινοῦ.

Ἀθηνᾶς Γαρσούλη: Τραῦμα διαμπερές—Διήγημα, μὲ σκέδιο τῆς ἴδιας.

Ὁ κ. **Θρασος Καστανάκης** ἀρχίζει μιὰ σειρὰ ἄρθρων γιὰ τὸ γαλλικὸ μυθιστόρημα.

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Πεθαμένος, ἀπὸ τότε ποὺ ἡ χαρά μου ἔχει πεθάνει
(καὶ μπορῶ νὰ πῶ τὴν ὥρα, τὴ στιγμὴ καὶ τὴ χρονιά),
—δίχως νἄχω, σὲ κανένα, τὸ κακὸ ποτέ μου κάνει,
κι' ὅμως πάντα μὲ μιὰ τύψη, σὰν τὸν ἄθελο φονιᾶ,

τώρα, ποὺ ὁ καιρὸς κοντεύει πιὰ νὰ φύγω, κάποιο δείλι,
καὶ νὰ διαλυθῶ γιὰ πάντα, σὰ νὰ μὴν εἶχα φανῆ,
γιατί, πάλι, τὸ τραγούδι, νὰ μοῦ πλημμυρῆ τὰ χείλη,
μὲ τὴν ἴδια, Θέ μου, πρώτη, παλιὰ γνώριμη φωνή!

Τ' εἶναι, τάχα, αὐτό, βαθιά μου, ποὺ δὲ θέλει νὰ πεθάνῃ,
κι' ὅλο μένει, κι' ἐπιμένει, σὰ μιὰ πλάνα μουσική,
δίχως νὰ μπορῆ τὸ χέρι, ποὺ ὅλα σιωπηλὰ τὰ κάνει,
τὰ βαρειὰ τὰ δάχτυλά του, νὰ τ' ἁπλώσῃ κι' ὥς ἐκεῖ;...

Τ' εἶναι αὐτὸ ποὺ, κάθε τόσο, σὰ μιὰ φλόγα μαγεμένη
πυρπολεῖ τοῦ νοῦ μου, Θέ μου, τὸ σκοτάδι τὸ βαθύ;...
Τίποτα δὲν ἔχει μάθει, —κι' ἕνα, μοναχά, τοῦ μένει,
νὰ βαδίζῃ μέσ' στὴ νύχτα, κι' ἐκεῖ κάπου νὰ χαθῆ...

1943 ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

(ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ)

Ενας ἕνας μᾶς φεύγουν οἱ διαλεχτοὶ τοῦ πνεύματος. Ὕστερ' ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ, τὸ Μαλακάση, τὸν Τραυλαντώνη ὁ θάνατος πῆρε κ ἕναν ἀκόμη ἐμπνευσμένο μύστη τῆς Ἰωνικῆς Μούσας ἀπὸ τοὺς γνωστότερους τοῦ κύκλου τῶν Σμυρναίων ποιητῶν, τὸν Ἀλέκο Φωτιάδη. Πρόσφυγας κι' αὐτός, ὕστερ' ἀπὸ τὴ μεγάλη φωτιὰ τῆς Σμύρνης, ἦρθε τὸ 1922 στὴν Ἀθήνα ζητώντας, ὅπως τόσοι ἄλλοι, ἄσυλο κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τῆς ἐλεύθερης πατρίδας κι' ἀφίνοντας πίσω τ' ἀπέραντα χτήματά του καὶ τὰ μεγάλα σπίτια του ἕρμαιο στὶς φλόγες τῆς καταστροφῆς. Γιατὶ ὁ Φωτιάδης καὶ τ' ἀδέρφια του ἐστάθηκαν οἱ πλουσιώτεροι ἄρχοντες τῆς Ἰωνίας. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς Σμυρναίους δὲ θυμᾶται τὰ Φωτιαδέϊκα μεγαλεῖα τ' ἀπέραντα τσιφλίκια τους στὸ χωριὸ Σεβδικιοϊ, τὰ μεγαλόσπιτα, τὰ μαγαζιὰ καὶ τὰ ξενοδοχεῖα τους μέσα στὴ Σμύρνη;

Τὸν Ἀλέκο Φωτιάδη γνώρισα λίγα χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὴ μικρασιατικὴ καταστροφὴ ἐδῶ στὴν Ἀθήνα σὲ μιὰ ὡραία βίλλα του στοῦ Κυπριάδη. Τὴν εἶχε χτίσει ὁ ἴδιος μὲ ξεχωριστὸ μεράκι ἀπὸ χρήματα ποὺ εἶχε περισώσει μὲ τὴ φυγὴ κι' ἀπὸ τὴν ἀποζημίωση ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸ Κράτος. Ὅλο τὸ λεπτὸ καλλιτεχνικό του γοῦστο τὄριξε σ' αὐτὸ τὸ ὡραῖο σπίτι, στὴ διαίρεση, στὴν ἐπίπλωση, στὸν κῆπο μὲ τὶς μικρὲς τεχνητὲς λίμνες καὶ τ' ἀναβρυτήρια. Μιὰ διαλεχτὴ φιλολογικὴ συντροφιὰ μαζευότανε συχνὰ στὴ βίλλα του νὰ περάσουν ἐκεῖ λίγες ὧρες πνευματικῆς χαρᾶς ποὺ τὶς ὀμόρφαιναν οἱ φιλόξενες περιποιήσεις τοῦ ἀρχοντονοικοκύρη ποιητῆ, τῆς εὐγενικιᾶς του γυναίκας κ. Ἰφιγενείας καὶ τοῦ καλοῦ τους γυιοῦ Δημήτρη, τοῦ γνωστοῦ συγγραφέα καὶ λόγιου. Κάποτε συναντούσαμε καὶ τὴν κόρη του Καίτη, γυναίκα τοῦ στρατηγοῦ Καλλιδόπουλου ἄλλοτε γενικοῦ διοικητῆ Μακεδονίας ποὺ μένει στὴ Θεσσαλονίκη, θερμὴ κι' αὐτὴ θιασώτισσα τῆς Τέχνης καὶ τῶν Γραμμάτων. Ἐκεῖ ἀκούγαμε πεζὰ καὶ στίχους ἀπὸ τοὺς Σμυρναίους ποιητὲς Ἄγγελο Σημηριώτη, Μιχ. Ἀργυρόπουλο κ.ἄ. Ὁ Ἀλέκος Φωτιάδης μὲ τὴν ἰδιάζουσα στὸ ρυθμικό της τονισμὸ ἀπαγγελία του μᾶς ἔλεγε διάφορα δικά του ποιήματα ἀπὸ τὴ σειρὰ τῶν ἀγροτικῶν τραγουδιῶν του ποὺ κλείνουν ὅλη τὴ φρεσκάδα, τὴ γαλήνη καὶ τὴν παρθενικὴ ψυχὴ τῆς φύσης καὶ τῆς γῆς ποὺ τοῦ τὰ ἐνέπνευσε. Γιατὶ ὁ Φωτιάδης, ποὺ ἦταν ἀπόφοιτος τῆς Μεγάλης Εὐαγγελικῆς Σχολῆς τῆς Σμύρνης, περνοῦσε τὴν πιότερη ζωή του στὸ Σεβδικιοϊ, ζοῦσε ἀνάμεσα στοὺς ξωμάχους καὶ στοὺς ζευγάδες ποὺ τοῦ καλλιεργοῦσαν τὰ χτήματά του. Σὰ γνήσιος φυσιολάτρης καὶ γι' αὐτὸ ἁγνὸς ἄνθρωπος εἶξερε νὰ χαίρεται τὴ δροσιὰ τῶν ὁλοπράσινων κάμπων, τὴν πυρωμένη λάβρα τῶν καλοκαιριάτικων μεσημεριῶν, τὰ φλογισμένα ἡλιογέρματα, τὶς φεγγαρόλουστες βραδυές. Κι' ὅλ' αὐτὰ τὰ φυσικὰ στοιχεῖα μὲ τὰ χρώματά τους καὶ μὲ τὴν ἀτμοσφαῖρα τους ἀποτελοῦν τὸ κύριο φόντο τῶν τραγουδιῶν του, μὲ κεντρικὸ θέμα τὸν ἄνθρωπο, τὸ δουλευτὴ τῆς γῆς μὲ τὰ ζῶα του ποὺ ὀργώνει καὶ σπέρνει τὸ ἱερό της χῶμα, γιὰ νὰ ξεπεταχτῆ σὲ λίγο τὸ εὐλογημένο στάχυ ποὺ θὰ κυματίση, ὁλόχρυση θάλασσα τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Βαρειὰ τ' ἀλέτρι ὀπίσω του τ' ἀφρᾶτο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα ὁ ζευγᾶς τὰ βώδια του κεντᾶ
καὶ ἐκεῖνα ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλοσύνη
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κυττάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ στ' ἀλέτρι, στὸ ζευγᾶ ποὺ τὴ ζωὴ μᾶς δίνουν
ὅταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν τὰ βώδια θ' ἀποστάσουν,
οἱ παραγυοὶ τὶς ἀψηλὲς τὶς θημωνιὲς θὰ στήνουν
καὶ ἐκεῖνα θαῦρουν καλαμιὰ πολλὴ γιὰ νὰ χορτάσουν

Μέσα στ' ἀλώνια τὰ χρυσᾶ, τ' ἄλογα θὰ γυρνᾶνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύγνεφο τὴ σκόνη στὸν ἀγέρα
κ' οἱ λυχνιστάδες παρακεῖ ψηλὰ θενὰ σκορπᾶνε
μαλαματένια κότσαλα μέσ στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

Αὐτὸ τὸ ποίημα δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἕνας φανταχτερὸς ζωγραφικὸς πίνακας γεμάτος φῶς ἑλληνικό, χρώματα καὶ ἀέρα τῆς εἰδυλλιακῆς ἀγροτικῆς ζωῆς.

Ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴ μέσα στὴ φύση ζωή του ὁ Φωτιάδης ἐνεπνεύστηκε τὰ ζωντανὰ καὶ γεμάτα ὑγεία τῆς ὑπαίθρου τραγούδια, τὰ «Ἀνοιχτὰ μυστικὰ» ποὺ δημοσιεύτηκαν τὸ 1909—ἔκδοση Παναθηναίων. Ὅλα ἔχουν τὴ φυσιολατρικὴ πνοὴ μιᾶς Θεοκριτικῆς ἔμπνευσης κι' ἀκόμη κάτι «τὸ Ἡσιοδικὸ καὶ τὸ Βιργιλικὸ» καθὼς γράφει ὁ κριτικὸς Πέτρος Ζητουνιάτης ποὺ προλογίζει τὸ βιβλίο.

Κάτω ἀπ' τὴ στέγη τοῦ ζευγᾶ στὰ καπνισμένα ξύλα
φυσάει ὁ βοριᾶς στὴν ἔρημη φωλιὰ μ' ἀνατριχίλα
καὶ σέρνει τὰ μυνήματα τῆς βαρυχειμωνιᾶς
κατὰ τὸν κάμπο χύνοντας τὸ δάκρυ του ὁ χιονιᾶς.

Τὰ στάχυα δὲ βεργολυγοῦν, τ' ἀλώνια δὲν γυρίζουν,
τὰ βωδαμάξια σώπασαν στὶς ρύμες πιὰ νὰ τρίζουν
καὶ τώρα μὲς τὸ διάπλατο τὸν κάμπο μοναχὸς
σαλεύει τ' ἀργοπάτητα τὰ πρόβατα ὁ βοσκός.

Ἰδιαίτερα συγκινοῦν τὸν ποιητὴ τὰ φτωχικὰ κι' ἔρημα καλύβακια ποὺ βρίσκονται στὸν κάμπο ὄχι μόνο χωρὶς χαρὲς ἀλλὰ καὶ χωρὶς «ἕνα σκαμνὶ γιὰ νὰ καθήση ἡ λύπη».

Καλύβι ἀνεμοσάλευτο, σὰν πόσα δὲν μοῦ λέγει
τὸ βραδυνό σου κάπνισμα κ' ἡ χαμηλή σου στέγη.
Στὴν ἐρημιὰ ποὺ ὁλόγυρα σὲ ζώνει πάντα μόνο,
λησμονημένο στέκεσαι μὲ τὸν κρυφό σου πόνο.

Μιὰ μοῖρα σὰν ἐπέρασε στὴν ἐρημή σου στράτα,
ποὖχε ἀπὸ πλούτη τὴν ποδιά, τὰ χέρια της γεμάτα
Εἶπε: δὲ βλέπω τίποτα, καλύβα, νὰ σοῦ λείπει.
Δὲν ἔχεις οὔτ' ἕνα σκαμνὶ γιὰ νὰ καθήση ἡ λύπη.

Μὰ τοῦ ποιητὴ τὸ καλύβι—λέγε σπίτι ἢ πύργο—δὲ μοιάζει μ' ἐκεῖνα τὰ ἐρημικὰ καὶ λυπημένα.

Εἶναι τὸ σπίτι μου μικρὴ καλύβα μακρυσμένη,
εἶναι φωλιὰ ὁλάνοιχτη ποὺ ἡ ἀγάπη τὴ θερμαίνει,
κρυμμένο μέσ στὶς φυλλωσιὲς φτωχὸ λησμονημένο,
μὰ ἔχει μέσα θησαυρὸ γιὰ μένανε κρυμμένο.

Ἔχει στολίδια περισσὰ τὰ δυό μου τ' ἀγγελούδια
καὶ τῆς καρδιᾶς μου τὰ θερμὰ τὰ νέα μου τραγούδια
κι' ἔχει καὶ δυὸ ἀξετίμητα, δυὸ κάδρα ἀληθινὰ
τὰ δυό του τὰ παράθυρα ποὺ βλέπουν στὰ βουνά.

Γι' αὐτὸ λοιπόν:

Εἶναι καλύτερο ἀπ' τ' ἄλλα ποὖνε μὲ δάκρυα χτισμένα
Κι' ἀπ' ἔξω φαίνονται μεγάλα κ' εἶναι ἀπὸ μέσα ἐρημωμένα.

Ὁ φυσιολάτρης ποιητὴς καὶ ὁ ἐμπρεσσιονιστὴς τοπιογράφος συγχωνεύονται στὸ παρακάτω ποίημα μὲ τὴν πλατειὰ ἐπικὴ πνοὴ γιὰ νὰ μᾶς δώσουν μεσ' ἀπὸ ἁπλοὺς ἀλλὰ γεμάτους λυρικὴ διάθεση καὶ νοσταλγικὴ ἀνάταση στίχους μιὰ μεγαλόπρεπην εἰκόνα τοῦ βουνοῦ.

Βουνό! ἀγαπῶ τ' ἀψῆλος σου μὲ τὸ γραφτὸ κορμί,
τὸν ἴσκιο τῶν συγνέφων σου, τὸ γοργοπέρασμά των,
τοῦ μακρινοῦ πελάγου σου τὴ γαλανὴ γραμμή,
τοῦ γλάρου τὸ φτερούγισμα στὴν ἄκρη τῶν κυμάτων.

Καὶ τὴν κορφή σου τὴν ψηλὴ στὰ σύγνεφα ἀγαπῶ,
τὴ νύχτα στὴ ραχοῦλα σου τὴ μυστικὴ φωτιά σου
καὶ τὶς αὐγὲς ὅταν ξυπνᾶς καὶ βλέπεις χαρωπὸ
στὴ θάλασσα τὸν ἴσκιο σου καὶ τὸ καθρέφτισμά σου.

Ὁ μελωδὸς τοῦ κάμπου καὶ τοῦ βουνοῦ μὲ γαλήνια ἔμπνευση τραγουδάει καὶ τὴ γυναῖκα «ἀλαφροπάτητη νεραΐδα» ποὺ μπορεῖ νὰ περπατάη ἀπάνω ἀπὸ τὰ στάχυα χωρὶς νὰ τὰ κάνη νὰ λυγίσουν. Καὶ στὰ αἰσθηματικά του τραγούδια ὁ Φωτιάδης εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ τὸ φυσιολατρικὸ στοιχεῖο. Ἡ ἀγαπημένη του συγχωνεύεται μὲ τὶς ὀμορφιὲς τῆς φύσης, ἡ χάρη της μὲ τῆς λεύκας «τὰ ἀσημωμένο λύγισμα μὲς στὸ γαλάζιο αἰθέρα».

Τὴν ὀμορφιά σου τὴν κρυφή, τὴ χάρι τὴ δική σου
ποτὲς δὲν τὴν ἐγνώρισες στὸ λαμπερὸ γυαλί σου·
Ἐγὼ τὴν εἶδα μοναχὰ σὲ κάποιας λεύκας πέρα
τ' ἀσημωμένο λύγισμα μὲς στὸ γαλάζιο αἰθέρα,

σὲ μιὰν αὐγὴ ποὖχε χλωμὴ κάποια γραμμή σου πάρη,
τὴν εἶδα σ' ἀκροποταμιὰ καὶ σ' ἴσκιο παιχνιδιάρη·
Νεράϊδα ἀλαφροπάτητη, μπορεῖς νὰ περπατήσης
πάνω ἀπ' τὰ στάχυα τὰ χρυσᾶ χωρὶς νὰ τὰ λυγίσης.

Ἀπὸ κανένα τρικυμισμένο ἐρωτικὸ πάθος δὲν ταράζονται οἱ χορδὲς τῆς λύρας του. Οἱ ἀγάπες του ἀργοδιαβαίνουν ἀπὸ τὸν κόσμο τῆς ψυχῆς σὰν γλυκὲς ὀπτασίες, πότε φωτισμένες ἀπὸ τὶς χρυσοαχτῖνες μιᾶς ἁπαλῆς εὐγενικῆς συγκίνησης, πότε χλωμὲς ἀπ' τὶς ἀνταύγειες τῆς μελαγχολικῆς ψυχῆς του.

Καὶ μοιάζεις μὲ φθινόπωρο μὲ τὴ χλωμὴ ὀμορφιά σου,
στὰ γαλανὰ τὰ μάτια σου καὶ στὰ ξανθὰ μαλλιά σου
ἔχει ἡ θλιμμένη μου ψυχὴ πολὺ βαθειὰ ἀγαπήσει
κάποιο γαλάζιον οὐρανὸ καὶ κάποια χρυσῆ δύση.

Προβάλλει ὅμως πάλι ἡ λατρεμένη μορφὴ κάτω ἀπὸ ἄλλο πρῖσμα, ἴδια μάγισσα λευκόφτερνη ποὺ πάει νὰ λουστῆ μέσα στὸ λαῦρο μεσημέρι στὴ μαρμαρένια στέρνα κάτω ἀπὸ τοὺς καταπράσινους θόλους τῶν φυλλωμάτων. Τὸ τραγοῦδι τοῦτο ἔχει κάτι τὸ Ἀνακρεόντειο.

Τὴν εἶδα ἐγὼ τὴ μάγισσα στ' ἀπάτητο περβόλι.
Ἀπάνω της πρασίνιζαν τῆς φυλλωσιᾶς οἱ θόλοι
στὸ μεσημέρι τὸ βαρὺ τὴν ὥρα ὅπου στὴ βρύση
μέσ' στ' ἀνθισμένο ἁγιόκλημα βοσκοῦσε τὸ μελίσι.

Κατέβαινε γιὰ νὰ λουστῆ στὴ μαρμαρένια στέρνα,
ταράζει λίγο τὸ νερὸ μὲ τὴ λευκή της φτέρνα,
κ' ἐκεῖνο ποὺ ἀνατρίχιασε στὴν ὀμορφιὰ τὴν τόση,
στεφάνια πλέκει γύρω της γιὰ νὰ τὴ στεφανώση.

Ἕν' ἀπὸ τὰ πιὸ ἀγαπημένα τραγούδια τοῦ Φωτιάδη—ὅπως καὶ τὸ «Καλύβι ἀνεμοσάλευτο—ποὺ πάντα τὸ ἀπάγγελνε μὲ βαθειὰ συγκίνηση, τονίζοντας ἰδιαίτερα τὸ ρ — καθὼς ἦταν συνήθειά του, εἶναι καὶ τοῦτο ποὺ δείχνει τὴ νοσταλγία κάποιων ὡραίων καιρῶν ποὖχουνε πιὰ περάσει.

Πᾶμε ἀπ' τὸ δρόμο τὸ μικρὸ στὴ ρημωμένη ράχη
ἐκεῖ ποὺ πρωτοπήγαμε, θυμᾶσαι, οἱ δυὸ μονάχοι,
τώρα ποὺ πέφτουν οἱ καρποὶ καὶ ποὺ μαδοῦν τὰ φύλλα
μὲ τοῦ χρυσοῦ φθινόπωρου τὴν πρώτη ἀνατριχίλα.

Ν' ἀκούσωμε στὴ ρεματιὰ τὸ τρίξιμο τοῦ μύλου
καὶ τ' ἀξινιοῦ τὸ χτύπημα καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλου,
καὶ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα στὸ δρόμο μας νὰ δοῦμε
μαζὶ μαζὶ τοὺς ἴσκιους μας τὴν ὥρα ποὺ γυρνοῦμε

Πόση γαλήνη καὶ μακαριότητα ὁλόχυτη σ' ὅλους τοὺς στίχους τοῦ Φωτιάδη μακρυὰ ἀπὸ τὶς ἀνησυχίες καὶ τὶς φουρτοῦνες τῶν παθῶν τῆς ζωῆς, μακρυὰ ἀπὸ τὶς ἀγωνίες τῶν μεταφυσικῶν προβλημάτων τῆς σκέψης. Ἁπαλόηχα σὰν τὸ βουνήσιο ἀεράκι, σὰν τοῦ νεροῦ τὸ τάραγμα, σὰν τὸ θρόϊσμα τοῦ πεύκου, μαρτυροῦν τὸν εἰρηνικὸ ἀγρότη ποὺ σὰν μικρὸς ἀρχαῖος φαῦνος τραγουδάει τὴ φύση μέσα στὴν καλαμένια του φλογέρα.

Κ' ἐγὼ βοσκὸς περαστικὸς ταράζω τὸν ἀέρα
μ' ἕνα καλάμι ποὖκοψα στὴν ἀκροποταμιὰ
καὶ τὴν ἀρχαία μου ψυχὴ φυσῶ μέσ σὲ φλογέρα
ποὺ τὴ θλιμμένη γύρω της ξυπνάει ἐρημιά.

Ὅλα τὰ τραγούδια του εἶναι σὰ σμιλευμένα σὲ πεντελικὸ μάρμαρο μικρὰ ἀνάγλυφα, σὰν μικρὲς μουσικὲς σελίδες χαραγμένες στὸ πεντάγραμμα τῆς Τέχνης.

Κι' ὅμως ἂν ὁ ποιητὴς φαίνεται χωρὶς ἀνησυχίες γιατὶ ἡ μάνα φύση εἰρηνεύει καὶ βαλσαμώνει τὴν ψυχή του, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦταν ὅσο φαντάζεται κανεὶς τόσο γαλήνιος στὴν ὅλη του ζωή. Ἕναν καιρὸ εἶχε πάει στὴ Γαλλία νὰ σπουδάση γιατρός. Ἀργότερα, στὰ 1918 τοῦ δόθηκε ὁ τίτλος officier de l'instruction Publique ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο τοῦ Παρισιοῦ. Τὸν τραβοῦσαν ἰδιαιτέρως τὰ ἐπιστημονικὰ προβλήματα. Μόλις ἦρθε ἀπὸ τὴ Σμύρνη ἔλαβε πρωτενεργὸν μέρος στὶς ἀρχαιολογικὲς ἀνασκαφὲς τῶν παλαιῶν τειχῶν τοῦ Φαλήρου δημοσιεύοντας καὶ σχετικὰ ἄρθρα στὶς ἐφημερίδες. Πρὶν λίγα χρόνια καταγινότανε νὰ ἐφεύρη εἰδικὸ μηχάνημα γιὰ νὰ συλλαμβάνη τὰ παράσιτα τοῦ ραδιοφώνου, κι' εἶχε μεταβάλλει τὸ μικρό του σπίτι στὸ Ἑλληνικὸ—ἡ μεγάλη βίλλα στοῦ Κυπριάδη εἶχε πουληθῆ καὶ ἄρχιζε τώρα ἡ φτώχεια - σὲ μηχανολογικὸ ἐργαστήριο. Ἐκεῖ στὸ Ἑλληνικό, εἶχε καλλιεργήσει ἕνα μικρὸ κῆπο, ἀμπελάκι, μακρυνὴ λειλιπούτια μικρογραφία τῶν ἀπέραντων χτημάτων τοῦ Σεβδίκιοϊ. Εἶχε φιάξει κι ἕνα τερραὶν γιὰ τέννις, γιατὶ ἔπαιζε σὰν σβέλτο παλληκαράκι τὸ ἀγαπημένο του αὐτὸ σπὸρ ὁ Φωτιάδης ὡς λίγα πρὶν χρόνια. Πάει ὅμως καὶ τὸ σπιτάκι τοῦ Ἑλληνικοῦ, τελευταία φωλιὰ τοῦ ποιητῆ. Δυὸ εἰσόγειες κάμαρες τὸν στέγαζαν τελευταία. Στὰ 1936 δημοσίευσε τοὺς «Μύθους»—ἔκδοση Ἐλευθερουδάκη μὲ ξυλογραφίες Γ. Βελισσαρίδη—ὅπου σὰν τὸν Αἴσωπο καὶ σὰν τὸν Λαφονταὶν φιλοσοφεῖ ἀπάνω στὰ πάθη καὶ τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες βάζοντας ἥρωες, ὑποκριτὲς καὶ ἀκροατὲς τὰ ζῶα. Μ' ἐπιγραμματικὴ γραμμὴ ὅλο λεπτὸ χιοῦμορ καὶ βραχύλογην εἰρωνεία, ὁ Φωτιάδης στὴ νέα τούτη δημιουργία του παρουσιάζει ὑπὸ ἄλλη ἐντελῶς μορφὴ τὸ πολιτισμένο πνεῦμα του. Ἡ σοφία τῶν μύθων τοῦ Αἰσώπου ποὺ ἐθαύμασαν ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἔκανε καὶ τὸ Φωτιάδη νὰ καταπιαστῆ καὶ σ' αὐτὸ τὸ εἶδος ὄχι χωρὶς ἐπιτυχία. Ὁ ἴδιος τελειώνοντας τὸν πρόλογο τῶν Μύθων μᾶς λέει αὐτὰ τὰ λόγια: «Καὶ τώρα μὲ τὴ μικρή μου αὐτὴ προσπάθεια, νὰ μεταφυτέψω στὸ νεοελληνικὸ χῶμα τὸ ἀρχαῖο τοῦτο τῆς μυθογραφίας ἄνθος, ὁ νοῦς μου στρέφεται ἄθελα καὶ εὐλαβικά, ὁλόκληρος, στὸ μεγάλο τῶν μύθων δάσκαλο τὸν Αἴσωπο».

Ἀπὸ τοὺς πιὸ χαρακτηριστικοὺς Μύθους του εἶναι «Ὁ Ἀετὸς μέσα στὸ κοτέτσι» ποὺ συμβολίζει τὸν ὑψηπέτη ἄνθρωπο μέσα σ' ἕνα ἀσφυχτικὸ καὶ ἀνόητο περιβάλλον ἀλλὰ καὶ τὴν περιφρόνησή του σ' αὐτό:

Τὸν ἀετὸ τὸν κλείσανε μέσα σ' ἕνα κοτέτσι
κι' ὁ κόκορας τὸν ρώτησε: «Γιατί πικραίνεσαι ἔτσι
ποὺ τάχεις ὅλα τώρα;
Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του, καὶ τὸ φαΐ στὴν ὥρα,
καὶ στὰ κατσάβραχα δὲν πᾶς ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μέσ' στὰ καλὰ καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος
Γιὰ πές μου τί σοῦ λείπει κι' ὅλο σὲ δέρνει ἡ λύπη
καὶ τὴν καρδοῦλα σου χαλᾶς;
Κι' ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε: «Σὰν κόκορας μιλᾶς!»

Σὲ τοῦτον ποὺ ἀκολουθεῖ πρωταγωνιστὴς πάλι ὁ ἀητὸς σὲ μιὰ στιχομυθία του μὲ τὸ γαΐδαρο ποὺ νοστάλγησε τὰ ψηλὰ ἀλλὰ ποὺ λαβαίνει τὴν ἀπάντηση ποὺ τοῦ ἄξιζε.

Ὁ ἀετὸς ἀπ' τὴν ψηλὴ κατέβηκε κορφή του
στοῦ κάμπου τὸ χαμήλωμα νὰ πάρη τὴν τροφή του.
Κι' ὁ γαΐδαρος στὰ πράσινα χορτάρια ποὺ βοσκοῦσε
γιὰ τὶς ψηλὲς τὶς κορυφὲς τὸν ἀετὸ ρωτοῦσε:
«Θέλω νὰ μάθω, τοὔλεγε, καμμιὰ φορὰ ποιὸς ξέρει,
ὅπως κατέβηκες ἐσύ, μπορεῖ κ' ἐμὲ νὰ φέρη
ἡ Τύχη ἐκεῖ ψηλά»
Καὶ τῶν πουλιῶν ὁ βασιλιὰς μὲ τὴν τροφὴ στὸ νύχι
πετῶντας τοὖπε: «Ἡ Τύχη
ὅλα γιὰ σένα φρόντισε νὰ τάχης χαμηλά...»

Ἀπὸ τὰ πιὸ πετυχημένα στὴν ἐπιγραμματική του ἐξυπνάδα εἶναι ἡ «Φιλολογία» ὅπου σατυρίζεται ἡ φαγωμάρα τῶν λογίων.

Ρωτὰν οἱ χῆνες τὸ λαγὸ ποὖρθε λαχανιασμένος
«Γιατ' εἶσαι τρομαγμένος;
«Καλὰ σεῖς δὲν τὰ μάθατε; πιαστῆκαν οἱ ἀνθρῶποι!»
«Ἔχουμε νέο πόλεμο;» «Καυγᾶς καὶ ξυλοκόπι»
«Οἱ σκοτωμένοι εἶναι πολλοί;»
«Μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ κακὸ καὶ τὴν ὀχλοβοὴ
τὸν ἀριθμὸ δὲν πρόφταξα νὰ μάθω τῶν θυμάτων
μονάχα μοὖπαν, πιαστήκαν οἱ ἀνθρῶποι τῶν γραμμάτων!»

Ὁ Φωτιάδης μετέφρασε στὸ πεζό, σὲ γλῶσσα καθαρὰ δημοτικὴ τὰ Εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου καὶ τὴν Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι τοῦ Εὐριπίδη. Ἔγραψε κι' ἕνα μικρόδραμα μὲ τὸν τίτλο «Ἀμαρυλλίς». Καθὼς ἔλεγε ὁ ἴδιος ἑτοίμαζε κι' ἄλλο τόμο μὲ μύθους καὶ μιὰ θεατρικὴ κωμωδία. Μὰ ἡ μοῖρα δὲν τὸν ἄφησε νὰ τελειώση τὸ ἔργο του. Ὕστερ' ἀπὸ σοβαρώτατη ἐγχείρηση ἀπὸ βουβονοκήλη πέθανε πάμπτωχος στὶς 13 Ἰουλίου σὲ ἡλικία 73 χρόνων στὸν Εὐαγγελισμὸ ὅπου εἶχε κερδίσει τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐκτίμηση ὅλων ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν. Τὸν τελευταῖο καιρὸ μὲ στοργὴ τὸν ἐνίσχυσαν τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, πνευματικοὶ σύλλογοι καὶ σωματεῖα, φίλοι καὶ γνώριμοί του καθὼς καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ μέριμνα τοῦ νοσοκομείου τοῦ ἐστάθηκε θερμὰ ἀφωσιωμένη ὡς τὶς τελευταῖες του στιγμές. Θερμὸ ἀποχαιρετιστήριο, στὴν κηδεία του, λόγο ἀπὸ μέρους τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν ἐξεφώνησε ὁ γεν. Γραμματέας της κ. Σπύρος Θεοδωρόπουλος. Τὸν ἔθαψαν στὸ νεκροταφεῖο τῆς Κοκκινιᾶς τὸ ἄλλο ἀπόγευμα τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἥλιος χρύσιζε τὶς κορφὲς τῶν δένδρων καὶ τῶν βουνῶν τῆς Ἀττικῆς. Τὸ πρᾶο τῆς μορφῆς του τὴν ὥρα ποὺ παρέδινε τὸ πνεῦμα θὰ μείνη βαθειὰ στὴ θύμησή μου χαραγμένο.

ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

ΑΘΗΝΑΙΙΚΑ ΘΕΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ

Ο ἄνθρωπος, ἀνάμεσα στὶς πολλὲς ἀρρώστειες ποὺ ἔχει καὶ ποὺ τὸν ξεχωρίζουν ἀπὸ τ' ἄλλα ζῶα, κρατᾶ ὁλότελα δική του καὶ τὴν ἀρρώστεια τῆς μνήμης. Μ' αὐτήνα ζεῖ στὶς ὑψηλότερες ὧρες του. Μ' αὐτὴν ταπεινώνεναι ἡ σαρκα του, μ' αὐτὴν ἀγριώνει κάπου ὁ νοῦς του καὶ ξαναπλάθει ζωὲς φανταστικές, λαχτάρες ποὺ παίρνουν τὴν εἰδὴ τῆς πραγματικότητας, ἁμαρτίες ἁμολόγητες, μιὰ προϊστορία φόνου, ἀτίμωσης κι εὐγενείας ποὺ εἶναι ἡ κιβωτος του, τὸ σωσίβιό του, ὅπου μπορεῖ νὰ παραμενει, νὰ συντηρεῖται, ἀνάμεσα δίψα καὶ πείνα, καὶ νὰ ξακολουθᾶ τὸ μεγάλο ναυάγιο ποὺ λεγεται ζωή.

Μὲ τὴ μνήμη, ξαναγινόμαστε φυγάδες τοῦ ἑαυτοῦ μας. Τραβᾶμε στὰ παλιά. Κι ἐκεῖθε μηχανορραφουμε τὰ παρόντα. Τα μελλοῦμενα. Γινόμαστε καλύτεροι ἢ χειρότεροι. Πάντα ὅμως πιὸ πλούσιοι. Παντα πιὸ σύνθετοι. Ἀμφίβολοι, θολοί, ὅπου ξαφνικὰ χάνουμε καὶ τὸν ἴδιο ἑαυτό μας. Τὸν ξαναβρίσκουμε ὀυὸ δρόμους παρακατω, ὀυὸ πολιτεῖες, δυὸ χῶρες παρακτάω. Τὸν ἀντικρυζουμε καταπληκτικὰ μυστηριωδη κι ἀνώτερο. Ἢ μὲ μιὰ θανατερὴ κύκλωση ντροπῆς. Γλυστρᾶ καὶ σβύνει μέσα ἀπο τὰ χέρια μας ἢ ξεπηδᾶ σὰν ἕνα τρομακτικὸ πρόσωπο καὶ μᾶς δένει τα χέρια. Το ἀντικείμενο καὶ τὸ ὑποκείμενο ὀξύνουν τὶς διαφορές τους ἴσαμε ἕνα ὑπερπολιτισμένο σημεῖο, ὅπου τα πάντα ἁμβλύνουνται κι ἀντὶ νὰ σκορποῦν ὀργανώνουνται, συνθέτουνται καὶ φτιάνουν τὸ δράμα της μεγάλης ἀνθρώπινης ἀπάτης. Αὐτὴ στεκει, σὰ λύκος φεγγαροφοβούμενος, μέσα στὴ νύχτα κι ἀλυχτάει τὴν ἀπόγνωσή μας. Τίποτε ὀεν ξαιρουμε. Ἡ πιὸ ἀνθρώπινη πίστη μας εἶναι ἡ ἀπιστία μας γιὰ τὰ ἀνθρώπινα. Ἡ ζωή, ἡ πραγματικότητα, ὅσο κι ἂν τὶς ἀντικρύζουνε τὰ ὀρθάνοιχτα μάτια μας εἶναι σκοτεινὲς ὑποθέσεις, τὸ ἴδιο μὲ τὸ θάνατο ὅπου κατεβαίνουμε ὀριζόντειοι τυφλοί. Τὸ παιχνίδι τῆς αἰωνιοτητας παίζει μὲ τὶς ἀρίφνητες τύφλες τοῦ ἀνθρωπου. Αὐτὲς τοῦ ὀίνουν τροφή. Αὐτὲς τὸ συνεχίζουν. Αὐτὲς τὸ ψάχνουν μέσα στὴν ἀτέλειωτη σκοτεινιά, τὸ χαδεύουν, κουτουλοῦν ἀπάνω του. Καὶ τὸ παιχνίδι ξαναρχίζει. Κ' ἡ τυφλότητά μας. Τὸ μεγάλο νόημα τῆς ἀπάτης πλημμυρᾶ τὴ ὕπαρξη μας κι ἀφροκοπᾶ γύρω στὴν πιο καθημερινή μας ὥρα.

Ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους σύγχρονους συγγραφεῖς ποὺ μπαίνουν στὰ τέτοια ἐδάφη καὶ νιώθουν ὧς ποῦ δένουνται ἡ μνήμη κ' ἡ ἀπάτη, οἱ δυὸ κορυφαῖοι ἀντιπρόσωποι θὰ μείνουν ὁ Προὺστ γιὰ τὴ μνήμη, ὁ Πιραντέλλο γιὰ τὴν ἀπάτη. Ὁ ἕνας καθώρισε τὶς κύριες γραμμὲς τοῦ σύγχρονου μυθιστορήματος. Ὁ δεύτερος σφράγισε τὴν πορεία τοῦ σημερινοῦ θεάτρου.

Ἡ τρίπρακτη κωμωδία «Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κτῆνος, κ' ἡ ἀρετή» (1918), εἶναι ἀπὸ τὰ δεύτερα ἔργα τοῦ Πιραντέλλο. Δὲν κατέχεται ἀκόμη ἀπὸ τὸ παιχνίδι τοῦ πιραντελλισμου ποὺ ἀποτελεῖ τὴ γοητεία τῶν ἄλλων κοσμοξάκουστων ἐπιτυχιῶν του. Δοκιμάζει τὸν ἑαυτό του καὶ σφιγγομετρᾶ τὸ κοινὸ γιὰ νὰ μάθει ὡς ποῦ μπορεὶ νὰ τὸ φέρει, ὡς ποῦ μπορεῖ νὰ τὸν ἀκολουθησει ἡ νοημοσὺνη τοῦ «νοήμονος κοινοῦ». Καὶ δὲ φαίνεται πολὺ αἰσιόδοξος ἀπὸ τὸ σφιγμομέτρηρα αὐτό... Ἀντὶ νὰ τὴν πάρει τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ τὴν τραντάξει, ὅπως στὰ κατοπινὰ μεγάλα του δημιουργήματα, περιορίζεται σὲ μιὰ σατιρα τῆς κοινωνικῆς μωρίας καὶ συμβατικότητας, ποὺ μας τὴν ἔχει πλειστάκις σερβίρει ὁ Σῶ. Μὲ τὴ διαφορὰ ποὺ ὁ πολυμήχανος Σιτσιλιάνος εἶν' ἀπαλλαγμενος ἀπὸ τοὺς ἱεροκηρυκοὺς φορτους τοῦ εὐφυέστατα φλύαρου Ἰρλανδεζου. Γι' αὐτὴ τὴ διαφορά, ἀνάμεσα στοὺς δυὸ μεγάλους ὁδηγοὺς τοῦ σημερινοῦ θεάτρου, θὰ εἶχε νὰ γράψει κανεὶς πολλὰ ἐνδιαφέροντα πράματα. Μὰ τ' ἀφίνουμε γι' ἄλλη φορά.

Τώρα ἂς ἐντοπιστοῦμε στὸ ἔργο ποὺ παρουσιάζει ὁ θίασος τοῦ Θεάτρου Τεχνης. Ὅσο καὶ νὰ μὴ βρίσκεται στὰ ὀρθόδοξα πιραντελλικὰ σχέδια, παρουσιαζει πάλι ἀξίες ποὺ οὔτε κὰν μποροῦνε νὰ τὶς πλησιάσουν ἄλλα ἔργα ἐπιτυχίας. Ἀρτιότητα ἐκδήλωσης προσωπων, ποικιλία σκηνιακῶν εὑρημάτων, ἐναλλαγὲς του κωμικοῦ και τοῦ δραματικοῦ στοιχείου ποὺ κρατιοῦνται χέρι μὲ χέρι μὲ τὶς μολιερικὲς καὶ καλυτερονειες παραδόσεις. Δὲν θὰ εἴταν ἴσως ἐξόχως τολμηρὸ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ἀκόμη κ' οἱ ἰμαλάϊοι δικοί μας, ὅπως οἱ Παλαιολόγου, Σπύρος Μελᾶς, ὁ ἀκαδημαϊκὸς, Ψαθᾶς, κ' οἱ ἄλλοι καγιάδες ἔχουν μεγάλες συγγένειες μὲ τὸ ἔργο αὐτό, συγγένειες πού, ὡς γνωστό, τοὺς συνενώνουν (ἔτσι γράφουν περίπου κ' οἱ ἴδιοι στὰ προγράμματά τους) μὲ ὅτι καταπληκτικότερο παρήγαγε ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἀπὸ τοὺς Ἀτρεῖδες καὶ τοὺς Λαυδακίδες μέχρι Κυβέλη—Κοτοπούλη.

Δυστυχῶς, τὸ ἐμετικὸ αὐτὸ ἀστεῖο τὸ κάναμε (ζητοῦμε συγγνώμη ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες μας) γιατὶ μᾶς τὸ ὑπέβαλε ὁ τρόπος ὅπου παρουσιάστηκε τὸ ἔργο ἀπὸ τὸ θίασο τοῦ κ. Κοὺν. Στὴν πρώτη πράξη ἐμφανίζουνται ἠθοποιοὶ ποὺ παίζουν ὅπως τοὺς το φέρνει τὸ τρακάρισμά τους. Ὁ καθένας μὲ τὸν ἑαυτό του, σὰν ἄνθρωποι ποὺ χαθῆκαν στὴν ἔρημο κι ἀλλοφρονοῦν. Ὁ κ. Παολίνο (ἠθοποιος Λυκ. Καλλέργης) ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἐγγυμοσύνη τῆς Κας Περέλλα (ἠθοποιὸς Μαρία Γιαννακοπούλου), ποὺ αὐτὸς τὴν προκάλεσε—ἔτσι τουλάχιστο γιρεύει νὰ μᾶς πεισει κι ὁ Παολίνό κι ὁ Πιραντέλλο. Ἀγωνιᾶ, χειρονομεῖ, ἱδρώνει, φλυαρεῖ. Βραχνιάζει, γιὰ νὰ καταφέρει μὲ μέσα φαρμακευτικά, ὅπως ὁ σύζυγος τῆς Κυρίας, ποὺ εἶναι καπετάνιος καὶ ποὺ ἔρχεται στὴ χάση καὶ στὴ φέξη κοντὰ στὴ γυναίκα του, συναντηθεῖ στὴ συζυγικὴ παστάδα μὲ τὴν τελευταία καὶ καλύψει ἔτσι τὸ ἁμάρτημα τοῦ Παολίνο. Αὐτὸ γίνεται καὶ τὸ δικό μας ἁμάρτημα ἐπὶ δυὸ ὧρες. Σ' αὐτὴν τὴν πρώτη πράξη ἐμφανίζουνται καὶ δυὸ μαθητὲς τοῦ Παολίνο, ποὺ παίζουν κι αὐτοὶ καταμόναχοι, γκριμαρισμένοι σὰ δεκαπενταετεῖς Φράνκενσταῖν, καθὼς κι ὁ γιατρὸς Νίνο Πουλέγιος (Γ. Γιολάσης) ποὺ θὰ σώσει τὴν κατάσταση μὲ τὰ φαρμακά του καὶ ποὺ προσπαθεῖ στὸ μεταξύ, νὰ μᾶς δώσει μιὰ σειρὰ ἀποτυχημένα χασμουρήματα.

Τὸ μεγάλο ὅμως κακὸ γινεται στὴ Β' πράξη, ποὺ εἶναι ἀσυζήτητα ἡ καλύτερη τοῦ ἔργου. Βρισκεται στὸ ἐρωτικὸ ἐπίπεδο (ὁ ἐραστὴς ποὺ ἑτοιμάζει τὸ θῆλυ του, τὸ ξεγυμνώνει, τὸ μακιγιάρει γιὰ νὰ προκαλέσει τὸν ἐρωτισμὸ τοῦ ἀντιπάλου του), στὸν ἁμολόγητο ἡδονισμὸ ποὺ παρουσίασαν οἱ ἀνάλογες σκηνὲς στὸ «Μεγαλειῶδη Κερατᾶ» τοῦ Κρόμελυνκ καὶ στ' «Ἄρρωστα Νειάτα» τοῦ Μπροῦκνερ. Ἡ τόλμη τοῦ Πιραντέλλο εἴταν ἄξια καλύτερης τύχης. Περνᾶ, μὲ «λόγια, λόγια, λόγια», ὅπου ὁ Παολίνο θυμίζει σπασμένες πλάκες φωνογραφικές, ὅπου τὸ πάθος γίνεται ἀπούσα ὑπόθεση κι ὅπου τὸ τάχα κωμικὸ ἀπομένει, ὅπως ἂν τὸ ἔπαιζε ὁ κ. Ἀργυρόπουλος, ὁ μεγαλείτερος Ἕλληνας ἠθοποιός, καθὼς λέει ὁ κ. Μπαστιάς σὲ κάποια του κουβέντα τῆς 2 ἢ τῆς τετάρτης, ἂν θέλετε, Αὐγούστου.

Ἡ Β' αὐτὴ πράξη σώζεται μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Καπετάνιου Περέλλα (Βασ. Διαμαντόπουλος), ποὺ καταλαβαίνει αὐτὸς τι λέει καὶ τὶ κάνει. Μᾶς εὐχαριστεῖ ἰδιαίτερα ποὺ δέρνει τὸ γιό του Νονὸ (Ἀθ. Χριστογιαννόπουλος), ἕνα καμποτίνο 11 χρονῶ, πολὺ πιὸ ἡλικιωμένο στὸ παίξιμό του ἀπὸ τοὺς ἀποθανόντας πλέον παλαιμάχους τῆς ἀθηναϊκῆς σκηνῆς. Νὰ τὸν δέρνει συχνότερα. Ὁ καπετάνιος αὐτός, τὸ Κτῆνος, εἶναι συμπαθέστατος. Ἀληθινὸς ἄνθρωπος, δηλαδὴ θεατρίνος πρώτης. Καὶ θὰ μᾶς κατακτοῦσε ἀπόλυτα ἂν δὲν ἐπέμενε νὰ παριστάνει μὲ τὴν ἐμφάνισή του τὸ Ρῶσο, τὸ Ρασπούτιν πρὶν ἀπὸ τὴ δηλητηρίαση, τὸν Τολστόη πρὶν ἀπὸ τὸν «Πόλεμο καὶ Εἰρήνη». Γιατί; Γιατί; ποὺ λέει καὶ τὸ τραγούδι.

Τέλος ἡ Γ' πράξη, μὲ τὶς πολλὲς γλάστρες, μὲ τὸ πηγαῖο γέλιο ποὺ προκαλεῖ, μὲ τὸ κέφι της ἁλὰ Μπακάτσιο, φέρνει στὴν πρώτη γραμμὴ τὴν ἠθοποιὸ Μαρία Γιαννακοπούλου. Αὐτὴ εἶναι ἡ χαρὰ τῆς ὅλης παράστασης. Σῶμα εὐφυέστατο, κεφάλι πονηρό, διάκριση, πολιτισμὸς κι εὐγένεια μεγάλη ἐκεῖ ποὺ ἄλλοι συνάδελφοί της θὰ ξαπόλυαν στίφη

βλαχοποιμενικῆς χυδαιότητας.

Γενικὰ ἕνα δεύτερο ἔργο πολὺ μεγάλου συγγραφέα.

Παράσταση μὲ παρεξηγήσεις ἀπ' ἕνα θίασο ποὺ εἶναι ὅτι καλύτερο ἔχει νὰ δεῖ κανεὶς σήμερα στὴν πρωτεύουσά μας.

Ο θίασος Μουσούρη—Ἀρώνη παίζει ἕνα ἔργο ποὺ τιτλοφορεῖται «Ὁ τελευταῖος Χορὸς» κάποιου δραματογράφου ποὺ ἀκούει στὸ ὄνομα Γιόχαν Βάζαρυ. Ἀπὸ τὸ πρόγραμμα μαθαίνουμε πὼς εἶναι ἀντιπροσωπευτικὸς συγγραφέας τῆς νεωτέρας Οὐγγαρίας, πὼς θεμελιώνει τό καινούργιο οὐγγρικὸ θέατρο. πὼς ξαναγνωρίστηκε στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν «ἰδιότυπη κομεντί του Παντρεύτηκα ἕναν Ἄγγελο ποὺ παίχτηκε μὲ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία ἀπὸ τὸν τότε θίασο Ἀλίκης—Μουσούρη». Κακὲς ἀναμνήσεις . . . Καὶ θὰ κλαίγαμε τὴν Οὐγγαρία, τὶς «ἰδιότυπες κομεντί» καὶ τὸ καινούργιο θέατρό της ἂν δὲν εἴχαμε γνωρίσει τὸν περίφημό της Μολνάρ.

Αὐτὸς ὁ κ. Γιόχαν Βάζαρυ, παραπαίει ἀνάμεσα στὶς πιὸ ξεθυμασμένες μορφὲς τοῦ μπουλεβαρδιέρικου θεάτρου καὶ σὲ αἰσθηματισμοὺς κακίστης ποιότητας. Ὁ καθένας μας θὰ ἔχει ἀσφαλῶς καμιὰ γεροντοκόρη θεία, κάποιο θεῖο γεροντοπαλλήκαρο ποὺ θὰ συγκινούνταν μέχρι δακρύων μὲ τὰ δραματικὰ εὑρήματά τοῦ κ. Βάζαρυ Γιόχαν. Μᾶς δίνει μιὰ πρώτη πράξη ὅπου μεσολαβεῖ κάποιο πνεῦμα μεταξὺ τυροῦ καὶ ἀπίου καὶ ἐντὸς καταφυγίου, μᾶς δίνει μιὰ δεύτερη πράξη μὲ διαλόγους ὑπνωτικούς, μία τρίτη τέλος πράξη ἀπ' ὅπου φυγαδεύεται ἀκόμη κι ἐκεῖνο τὸ ἀπηρχαιωμένο μπουλεβαρδιέρικο πνεῦμα, καὶ ἀντικαθίσταται ἀπὸ παιδικὲς σοῦπες, φασολάδες, ρεβυθάδες καὶ ἄλλα παρόμοια τοῦ Δ. Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἔργο τῆς παρούσης στιγμῆς καὶ ποὺ στὸ τέλος, συναδελφώνεται μὲ ἐκεῖνα τὰ ἀλησμόνητα «Ὅταν οἱ γυναῖκες ἀγαποῦν», μὲ τὴ θυσία, μὲ τὰ φωτοστέφανα, μὲ τὶς ἀθάνατες αἰσθητικὲς παρωδίες ποὺ βασίσανε καὶ βασίζουν ἀκόμη τὶς συνοικιακὲς θεατρικές μας δόξες.

Τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ πρέπει νἄχει μεγάλη ταμειακὴ ἐπιτυχία. Ἀνάλογη μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ ἀτυχία του. Πολλοὶ οἱ θεῖοι, πολλὲς κ' οἱ θεῖες τοῦ καθενός μας.

Μέσα στὶς ἄλλες ἁπλοϊκότητές του, ὁ συγγραφέας ἔχει καὶ τὴν ἀκόλουθη: σώνει καὶ καλὰ θέλει νὰ μᾶς πείσει πὼς τὸ ἔργο του ξετυλίγεται μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ παρόντος πολέμου. Αὐτοῦ ποὺ ζοῦμε! Καταλαβαίνετε; Ὁ ἥρωάς του στὸ τέλος χάνει τὰ δυὸ του πόδια, καὶ ρωτιέται ὁ θεατὴς μήπως ὁ συγγραφέας ἔχασε καὶ τὰ δυὸ του μάτια πρὶν ἀναλάβει τὴ μεγάλη αὐτὴ συγγραφή Οἱ θεατὲς εἶναι πάντα ἀγαθὰ ζῶα ποὺ γυρεύουνε δικαιολογίες.

Ὅσο γιὰ τοὺς ἠθοποιούς, αὐτοὶ κάνουν ὅτι μποροῦν, γιὰ νὰ μὴ συντριβοῦν κάτω ἀπὸ τὴν καταθλιπτικὴ συναδέλφωση τῆς οὐγγρικῆς αὐτῆς «κομεντί» καὶ τοῦ ταμείου τους.

Εὐτυχῶς τὸ καταφέρνουν σ' ἀρκετὲς σκηνὲς (ἰδιαίτερα στὸ καταφύγιο ἐκεῖνο τῆς α' πράξης) καὶ στέκουν ψηλότερα ἀπὸ τὴν πλουτοπαραγωγὸ κοινοτοπία τοῦ συγγραφέα.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ὁ Ἐκδοτικὸς οἶκος «Παγκόσμια Διανόηση» ἐκδίδει μιὰ σειρὰ πορτραίτων μεγάλων μορφῶν τῆς τέχνης καὶ τῶν γραμμάτων. Σὰν πρῶτο στὴ σειρὰ αὐτὴ ἐξέδωκε τόν «Γκαῖτε» τοῦ συγγραφέως Klabund κατὰ λογοτεχνικὴ μετάφραση τῆς Ἄνας Βασιλειάδη. Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα. Τὴν ἐρχομένη ἑβδομάδα θὰ κυκλοφορήση τὸ δεύτερο τεῦχος, **Δύο μεγάλοι ρωμαντικοὶ** Σαὶντ-Μπὲβ — Γκωτιὲ ὑπὸ Γ. Μπραντές.

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ

Ξάφνω, μὲς στὸν κόσμο, μὲς στὴν πέραση
στὰ κρουστά σου τ' ἄμφια πέρασες καὶ σὺ
—κι' ἄφηκες τ' ἀγέρι πίσω τὸ στεγνὸ
καὶ τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ δεντρολίβανο,

πέρασες μὲ τ' ἄσπρα κυριακάτικα
καὶ μὲ τὸν ξανθό σου πίσω τὸ χαλκᾶ. . .
μόλις διάβηκες· καὶ περπατᾶς ἀργὰ
—καὶ τὸ φῶς ἀκόμα ἀσπρολογᾶ.

Σὰ μεγάλο, ὡραῖο πηγαίνεις ὄργανο
ποὺ χτυπιοῦνται οἱ νότες του δίχως ρυθμό. . .
Μ' εἶδες, δίχως ἄλλο, κ' εἶπες: «εἶν' αὐτὸς»
—ἄχ κ' ἤμουν, ἐκεῖ στὸν κόσμο, ὁ πιὸ κουτός. . .

Μὲς στὴ γωνιακὴ τὴ τέντα, τὴν πλατειά,
στέκω, σάμπως νἄλαβα λαβωματιά,
στέκω, σὰ νὰ μοῦδωκαν κρυφὴ πληγή,
—κ' ἤμουν δίχως φύλαξη καὶ συλλογή.

Γιατί δὲν πατοῦσες βάγια χρυσαφιὰ
κι' ἀπάνω στοῦ Μάη τ' ἀγεροσύγνεφα,
παρὰ σκέτα διάβηκες καὶ ταπεινὰ
μέσα ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια καὶ τὰ ταπεινά;

Πέρασες καὶ πᾶς, κι' ἀκόμα σὲ θωρῶ,
—κ' εἶσαι ἕνα ξανθὸ ποὺ πάει, κυματερό,
περπατᾶς καὶ χάνεσαι στὸ σούσουρο
σάμπως νᾶσαι ἀφρὸς ποὺ λυώνει στὸν ἀφρό,

μὲς στὰ μαρμαρένια σου τὰ θαλασσιὰ
ποὺ μυρίζουνε λινάρι κ' ἐκκλησιὰ
—κι' ὅλο στὰ μπαλκόνια ὁ κόσμος καρτερεῖ
ποιὰ παράτα ποὺ ἔρχεται κι' ἀργοπορεῖ;

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

"ΜΙΚΡΕΣ ΦΩΤΙΕΣ,,

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἕνας πολυτελὴς τόμος σὲ μεγάλο σχῆμα τοῦ ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ

Ἐκδοτικὸς Οἶκος
ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΚΙ ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

Τις τελευταίες μέρες έγινε πολής λόγος στους κύκλους των λογίων, στον καθημερινό τύπο (Ακρόπολη-Πρωία) και στα λογοτεχνικά περιοδικά (Νέα Εστία-Καλλιτεχνικά-Νέα) γύρω σ ένα μύθο του κ. Μυριβήλη. που δημοσιεύτηκε σε λογοτεχνική επιθεώρηση, και πείραξε φαίνεται μερικούς από τους νέους κριτικούς μας. Ένας από τους καλύτερούς τους μάλιστα, διηγότανε πως τον πήρε στο τηλέφωνο ένας ανώνυμος γιὰ να τον πληροφορήσει πως ο μύθος είναι γραμμένος γιὰ κείνον προσωπικά, και του έστειλε καὶ ένα αντίτυπο του περιοδικοῦ που είχε το σώμα του εγκλήματος. (Πάντα υποχρεωτικὴ αυτή η φάρα των ανωνυμογράφων). Εξάλλου, ένας άλλος κριτικός, ο Αιμ. Χ., πήρε κι αυτὸς απάνω του το μύθο του κ. Μυριβήλη κι απάντησε στη «Νέα Εστία» με μιὰ παρωδία του μύθου που είταν γραμμένη με πολλὴ πίκρα κ' εκνευρισμό.

Επειδὴ πιστεύουμε πως το επεισόδιο αυτό, πολὺ νόστιμο καθεαυτό, είναι βαθύτερα χαρακτηριστικὸ μιὰς κατάστασης, που χρόνια τώρα, έχει δημιουργηθεί ανάμεσα σε λογοτέχνες καὶ κριτικούς, παρακαλέσαμε τον κ. Μυριβήλη να μας πει πάνω σ αυτὰ τις απόψεις του γιὰ χάρη των αναγνωστών μας.

Ο ξεχωριστὸς συνεργάτης της «Φιλολογικής Κυριακής» μας απάντησε μ ένα εκτεταμένο γράμμα του που τὸ βάζουμε παρακάτω. Γιὰ να μπάσουμε στο ζήτημα όλους τους αναγνώστες μας βάζουμε πρώτα εδώ μιὰ περίληψη του μύθου που στάθηκε η πέτρα του σκανδάλου.

Πρόκειται γιὰ ένα είδος συνέχεια του αθάνατου μύθου, εκεινοὺ που λέει γιὰ το βάθρακα που είδε το βώδι, θέλησε να γίνει κι αυτὸς μεγάλος σαν το βώδι, και άρχισε να καταπίνει αέρα γιὰ να πρει τις διαστάσεις-του· Έτσι φουσκώνοντας καὶ φουσκώνοντας, έσκασε και πάει.

Ο μύθος του κ. Μυριβήλη είναι μοντέρνος.

Μιὰ μέρα ο Παραμυθάς, διαβαίνοντας κοντὰ απὸ τη λίμνη, βλέπει ένα ωραίο ταυρὶ να παίζει στο λιβάδι, γεμάτο λεβεντιὰ, δύναμη καὶ ομορφιὰ. Βλέπει κι ένα βάθρακα να το παρακολουθεί και να κοάζει μ όλη του τη δύναμη.

— Ε, του λέει ὁ Παραμυθάς, δεν έβαλες γνώση απὸ το πάθημα του προγόνου σου, που μας διηγήθηκε ο Αίσωπος ; — Ένια σου του αποκρίνεται ο βάθρακας, και δεν την ξαναπαθαίνω Αὐτὴ τη φορὰ δεν πρόκειται να γίνω εγὼ βώδι, πράμα που αποδείχτηκε τόσο επικίνδυνο γιὰ το γένος των βαθράκων. Θα κάνω ὁμως τανάποδο. Θα αποδείξω το βώδι, βάθρακα ! —Και πως θα το καταφέρεις αυτὸ το θάμα ; Ρωτὰ ο Πσραμυθάς. — Δε βλέπεις, αποκρίνεται ο βάθρακος : Του κάνω κριτική !

Αυτὸ είναι το ιστορικό, αυτὸς είναι ο μύθος του κ. Μυριβήλη. Να τώρα και το γράμμα του :

Αγαπιτί «Κιριακί»,

Ίστερα απὸ πολί δισταγμό απ φασίζο να σου στίλο τούτι τιν απάντισι σχετικά με το ζίτιμα που γενίθικε—ολότελα αστόχαστα—απ αφορμὶ το μίθο μου γιὰ το βόδι κε το βάθρακα. Ο λόγος ίνε πρότα που δεν κάνο γούστο τα φονοκοπίματα κε τις επιστολογραφικές περιαφτολογί ς στον τίπο, που τόσο τις μόδας έγιναν τόρα τόρα, κε ίστερα γιατὶ πιστέβο πος ι μέρες που περνάμε σαν έθνος κε σαν ἄνθροπι ίνε τόσο βριὲς απὸ γενικότερα ενδιαφέροντα κε καθίκοντα ότε κάθε αφταρέσκια πέρνι μορφί ασιχόρετις ασέβιας μπροστὰ στι μεγάλι ιπόθεσι τις Ελάδας, που τούτι τιν ὁρα κρίνετε μέσα στιν ιστορία για πολοὺς εόνες.

Σου απαντό μολατάφτα, πάλι γιὰ διό λόγους. Πρότα γιατὶ μου δίνεται ι εφκερία να βάλο στι θέσι τους μερικὰ πράματα, που κατὰ τι γνόμη-μου βλάφτουν γενικότερα τιν πνεβματικί μας ζοῖ. κε ίστερα για να διαλίσο μιὰ παρεξίγισι κε μιὰν αδικία, που γίνετε τόσο σε μένα όσο κε στους κριτικούς μας, απὸ τιν απάντισι που διμοσιέφτικε στι «Νὲα Εστία» γιὰ το μίθο μου απὸ ένα παλιὸ φίλο, τον Αιμ Χ

Ό ι θαρὸ τόχουνε προσέξι πιὰ πος, απὸ κερὸ τόρα, προπάντο τούτα τα στερνὰ χρόνια τις διστιχίας, πολὺς όχλος ξεχίθικε μέσα στιν πνεβματικί κινονία του τόπου. Ο όχλος αφτός, που το φανερομὰ του σιμαδέφτικε πολί χτιπιτὰ με τα πετροβατικά, με το ζίτιμα Κακριδί, με το διμοκοπικὸ νταβατούρι ενάντια στιν πεζογραφία του Σικελιανού κε κατόπι μένα έργο που ανέβασε διστιχός ι μεγάλι φίλι του πνεβματικού μας κόσμου Μαρίκα, ίχε κι άλες μορφὲς διμοσιογραφικές κε διμοσιολογικές, που δεν ίνε ι όρσ τους να ξεσκαλιστούν τόρα.

Ο όχλος αφτὸς που γιουργιάρισε με μαβραγορίτικι ξετσιποσιὰ στον ιερὸ χόρ ι τις πνεβματικίς μας ζοῖς έφερε μαζὶ του τιν έκφρασι κε τι γλόσα-του, τα ιδανικὰ κε τις οσμές-του, τσ χρόμα. τιν κινονικὶ αγογί, τα ίθι κε το έθιμά του. Ακόμα έφερε τους ίροές του κε τους απολογιτές του. Ίνε το λιπόν φισικό, σε κάθε ἄνθροπο που μπόρεσε τούτα τα δίσεχτα χρόνια να κρατιθὶ χορίς καμιὰ παραχόρισι μπροστὰ στιν πλίμα τις ξετσιποσιάς. να νιόθι αφτὸ το έστιμα τις ναφτίας κε να βαστὰ το καράβι του στ ανιχτά, όσο γίνετε πιὸ ανιχτὰ απὸ τα κατακάθια του ταραγμένου βιθού που ανέβικαν κε πλέβουν στον αφρὸ μαζὶ με τι μίλα τις παριμίας

Ο όχλος αφτὸς ξεχίθικε με λόγια κε με έργα, με πράξες κε με ισπράξες. Ξεχίθικε κε με διμοσιογραφικὸ φονοκόπι. Ας βαστίξουμε ταφτιὰ βουλομένα, όσπου να περάσι το κακό.

Μαφτὰ που λέγο, μι θαρίς πος δεν το εγκρίνο να χτιπιθούν στον τίπο αναμεταξί τους πνεβματικί ἄνθροπι. Απεναντίας, ξέρο πος ο καλιτέχνις ίνε μιὰ ιδιοσιγκρασία καθαρὰ ιποκιμενικί, γεμάτι πάθος, κε πάθι, λιπόν φυσικό-του ίνε να παθένετε κε να πολεμὰ γιὰ τις ιδέες κε για τα σίμβολα τι. πίστις του. Χρέος του κιόλας. Αφτὸ μπορί να γίνι βίεα. έστο Χ.δέα ὁμος ποτέ. Αν σιμβί το δέφτερο, αφτὸ σιμένι πος ο μαβραγορίτις κε ο τσούλος μπίκε στο σπίτι μας, μασκαρεμένος σε λογοτέχνι κε σε Έλινα

Ὁμος γενικὰ βρίσκο ανάξιο γιὰ ένα λογοτέχνι το να τρέχι στους δρόμους καταπόι απὸ το έργο του με μιὰ μαγγούρα στο χέρι για να το προστατέβι απὸ πάντα εχθρὸ κε πολέμιον. Γιατὶ πιστέβο πος κάθε γνίσιο έργο τέχνις, όσο μικρὸ κε νάνε, ίνε ένας οργανισμός δικερμένος μέσα στι φίσι, ἄρτιος κε αφτόνομος. Λιπόν, όπος γίνετε με τον κάθε ζοντανὸ οργανισμό, έχι, πρέπι νάχι, ατὸς του τι δίναμι που του χριάζετε γιὰ τιν αφτοάμινα, ὁπος τιν έχουν όλα τα πλάσματα του θεού, απὸ το λιοντάρι ος το μερμίγκι.

Ας αφίνουμε λιπόν το έργο ναπαντὰ στον οχτρό. αν έχι δα ναπαντίσι τίποτα. Αφτὸ θα τον σαρόσι με τις δίναμες που κλίνι μέσα-του, αφοὺ το έργο τέχνις ίνε μιὰ αδιάκοπι έκριξι δυνατίς ψυχίς.

Κιτάχτε γίρο πόσα έργα δινατὰ χτιπίθικαν χορὶς να πέσουν. Απεναντίας αφτὰ ίνε σαν τα καφιὰ. Όσο τα χτιπάς στο κεφάλι τόσο πιὸ πολί στερεόνουν. (Σολομός, Παλαμάς, Καβάφης, Σικελιανός, Καζαντζάκις). Από τιν άλι μεριὰ δίτε τα μισερὰ κε λιπανέβαστα πλάσματα τις λογοτεχνίας, που δοκίμασαν να σταθούν όρθια ακουμπόντας σε δεκανίκια. (Φιλικές κριτικές, διμοσιογραφικί κλάκα). Το κινό μπορί να ξαφνιαστί μιὰ φορὰ κε να τιν πάθι. Ὁμος το φιάσκο δε μεταδεφτερόνι.

Ένα ίνε το βέβεο. Πος απὸ τι στιγμί που δίνουμε στι διμοσιότιτα ένα έργο, δίνουμε μαζὶ κε το δικέωμα στον καθένα, κριτικό, κρισολόγιο, διμοσιογράφο, ί εκδότη έντιπου φίλου να πι τι γνόμι του πάνο σ αφτὸ. καλί ί κακί, καλοπροέρετι ί κακόπιστι.

Το σπουδέο ίνε ο ίδιος ο λογοτέχνις να οριμάσι με τον κερὸ κε με τι σπουδί σε τέτιο σιμίο, που νάνε ατὸς-του ο πιὸ δίσκολος κε απετιτικὸς αναγνόστις του εαφτού-του. Τότες κάθε κριτικὶ θα του ίνε ένα ίδος εξέτασις που δίνι μπροστὰ του ο κάθε κριτικός, ίτε επενί ίτε ψεγαδιάζι.

Αφτὰ έχο να σου απαντίσο σχετικὰ με τις ιδέες-μου που μου ζιτάς για τι σνέσι κριτικού κε λογοτέχνι, αποσόνοντάς το με ένα απαρασάλεφτο θαρὸ αξίομα, που αφορὶ τιν αξιολόγισι τις δουλιάς του καθενούς τους: Μπορί νάνε λογοτέχνιμα κε μιὰ κριτικὶ Ὁμως ο κριτικὸς δίχος το λογοτέχνι δεν ιπάρχι, ενὸ σόλους τους έόνες ο λογοτέχνις ζι κε βασιλέβι αφτοδίναμος.

Κε τόρα ας προχορέσουμε στιν παροδία που διμοσίεψε ι «Νέα Εστία» σαν απάντισι προς το μύθο μου με τιν ιπογραφὶ «Αιμ. Χ.».

Απὸ δο κε κάτο θάθελα αν ίταν μπορετὸ να με διάβαζε μόνο ο ενδιαφερόμενος αντιφονιτίς μου, αφοὺ θα γίνι ανάγκι να μιλίσο για το έργο-μου γιὰ να τον βγάλο απὸ μερικὲς αφταπάτες.

Μέσα στιν απάντισί του βλέπο τον Αιμ. Χ να φαντάζετε εμένα κάτο απὸ το σίμβολο του ταβριού κε τον εαφτότου κάτο απὸ το σίμβολο του βαθρακού. Κε με τα διό απορὸ κε εξίσταμε. Γιατὶ ποτές οστόρα δεν τόπαθα να δο τον εαφτὸ μου έξο από τις φισικὲ-μου διάστασες—αφτὸ μπορί να το πάθι μονάχα όπιος χάσι τιν έστισι τον αγαλογιόν. Απεναντίας, όσο περισσότερο ορισμάζο στιν ιλικία κε στιν τέχνι, τόσο πιὸ δίσκολος νιόθο να γίνουμε μπροστὰ στο έργο που έδοσα οστόρα. Αφτὸ δεν ίνε αδιανί κουβέντα κε ψεφτομετριοφροσίνι. Ίνε μιὰ ίρεμι κε αποφασιστικί στάσι, που βγένι μέσ απ όναν αγόνα ασίγαστον. Κε ο αγόνας αφτὸς ίνε σιμαδεμένος πάνο στις τρίς μορφὲς που πίρε το «Ζοῖ εν τάφο», ένας τόμος χοντρὸς κε πικνοτιπομένος, που ξαναδουλέφτικε φράσι με φράσι από τιν ἀρχί ος το τέλος, κι αφοὺ ίστερα από μιὰ επιτιχία προτοφανί στα χρονικὰ ολάκερις τις νεοελινικίς λογοτεχνίας. κε όταν πιὰ το βιβλίο ίχε μεταφραστί από τι δέφτερι μορφί του σε διό εβροπαϊκέ: γλόσες κε σε μιὰ Βαλκανικί. Το ίδιο έγινε με τι «Δασκάλα με τα χρισά μάτια», που κάνε αλαγμένι ριζικὰ στι δέφτερι μορφί τις. Όσο για τιν «Παναγιὰ τι γοργόνα» κε το «Βασίλι τον αρβανίτι» που λογαριάζο να τιπόσο τόρα κε μπρος στιν τελιοτικὶ μορφί τους, ο φίλος-μου Αιμ. Χ. μπορί να διαπιστόσι ατὸς-του πως ίνε γραμένα από τιν αρχί το ένα έξι κε το άλο εφτὰ φορές. Κε αφτὸ το άλο ίνε ένας ὄγκος από ενιακόσια τόσα ψιλογραμένα χειρόγραφα.

Αφτὸ δίχνι πόσο δεν ίμε ικαγοποιημένος από το έργο μου ὁστε να μι μου ίνε βολετὸ να φανταστὸ τον εαφτὸ-μου κάτο από το πετσί του ιπέροχου κε μεγάλου ταβριού του μίθου. Απεναντίας, τόσες ίνε ι αξιόσές μου από τι μέτρια μπόρεσι του ταλέντου-μου που καμιὰ φορὰ γιρίζω κε κιτάζο τους δέκα τόμους που τίποσα οστόρα κε λέ ι με το νού μου : Πότε τάχατες θα μπορέσο να δόσο στιν Ελάδα το πρότο μου βιβλίο!

Από τιν άλι θαμάζο τι πος μπόρεσε ο Αιμ. Χ. ναναλίψι τον εαυτὸ-του κάτο από το σίμβολο του βάθρακα. Θα πρέπι πολί να τόνε δούλεψε κανένας αστίος, [μίπος κιόλας ο ίδιος ο ανόνιμος που πίρε στο τιλέφονο τον άλο κριτικό ;] γιὰ να ταραχτὶ έτσι κε να χάσι σε τέτιο σιμίο τιν ίρεμι στόχασι, κε τι γαλινεμένι εφθιμία που τόσο χέρουμε πάντα στα χαριτομένα-του γραψίματα τόσα χρόνια τόρα, όπος κε στο καθιμερινὸ φιλικό-μας κουβεντολόϊ.

Αλιθινὰ πρέπι να λάχι πάλι σιχισμένος ένας τεχνίτις του λόγου ἄξιος σαν τον Αιμ. Χ γιὰ να μπορί να γράψι φράσες σαν κε τούτι π.χ.

«(Το ταβρί). . λίμαρε τατσαλένια-του νίχια πάνω στο βράχο, που κρατούσε γερὰ στι ριζοθέμελά-του (πιός, πιόν;) κε κιτούσε γίρο-του με συγκαταβατικὸ χαμογέλιο (πιός ;)»

Σαφτὸ το σιμίο μάλιστα, θάθελα ακόμα να ροτίσο, έτσι από ιλικρινί φιλομάθια: Ο τάβρος σινιθάϊ να τροχίζι τα νίχια πάνο στα βράχια ὁπος ο αὐτός; Επίσις δε μπόρεσε κανένας να μου ειγίσι τι παοαιστένι μέσα στο μίθοπαροδία τις «Νέας Εστίας» αφτὸς ο βράχος-ακόνι.

Τόρα που ξαναδιαβάζο τιν απάντισι του Αιμ. Χ. ολοένα μούρχετε να ροτίσο :

Διάβασε ο χριστιανὸς το μίθο-μου κε, με κάπιον τρόπο τέλος πάντο, μπόρεσε κε τον πίρε γιὰ προσοπικί-του ιπόθεσι. Σ αφτὸ ταναμεταξί, ὁσπου να σιγγοάψι το δικό-του μίθο, κὰθε μέρα κατεβέναμε μπράτσο με μπράτσο . τι λεοφόρο Πανεπιστιμίου. Χάθικε να με ροτίσι σοβαρὰ τι θέλο να πο με το ταβρί κε το βάθρακα; Τότε θα του διγόμουνα το ιστοριό-του κε θα σίχαζε. Φαντάζομε κιόλας πος θα τον σινιπόγραφε κε με τα διό του.

Έτσι θα του ξινούσα προφορικὰ, ὁπος το κάνο κε τόρα διμόσια χορὶς φόβο κε χορίς πάθος. (προπάντο χορὶς φόβο) πος ο μίθος γοάφικε πριν τρία τέσσερα χρόνια. που με κάλεσαν κάτι ορνάνοσες τις Θεσαλίας να τους μιλίσο γιὰ λογοτεχνικὰ θέματα. Εκί λιπόν. ι ακροατὲς-μου τις Δάρισας κε του Βόλου μου διγίθικαν πος πριν απὸ μένα πέρασε ένας χρονογοάφος, κι αφτὸς ὁ χρονογοάφος τους έκανε μιὰ καταπληχτικὶ διάλεξι *ενάντια στιν ελινικί λοχοτεχνία.* Μέσα σαφτί τιν ομιλία, που πάλογαν από αξίνιτο πάθος κε έχτρα άσβιστι. κατακοροΐδεψε ὁλους τους πεζογράφους του τόπου που γάρι σαφτοὺς μονάχα ξέρι κάτι κι ο έξο κόσμος για τιν πνεβματικὶ ίπαρξι αφτού του λαού. που όλι-του ι ιστορία κε ι δικέοσι μέσα στι ζοῖ. ίνε ι ιστορία τις λογοτεχνίας του. Στο τέλος παρέλαβε κε διό πιτὲς κε τους απόδιξε πολὶ έφκολα ἰλίθιους. Ο ένας ίταν ο Καβάφις. Τηλουνού δεν ίπε τόνομα, γιατί. ίπε. ίνε ακόμα ζοντανός. Στο τέλος γιὰ να δίξι στους Βολιότες τι εστὶ αλιθινί λογοτεχνία τις σιμεριναίς Ελάδας, τους διάβασε ένα . . . χρονογράφιμα.

Αφτὸς λιπὸν ίταν το μοντέλο του βάθρακα.

Ε, απὸ τότες ακούσαμε δα πολοὺς να πολεμούν τιν ίδια δουλιὰ-του. Να βαθρακοπιΐσουν διλαδί τα πεντάμορφα ταβριὰ. που κάθουντε βάρος στι μαλακιὰ κε βρεγμένι κιλίτσα τους. Τακούσαμε γίρο στο Σολομὸ. στον Παλαμὰ. στο Σικελιανὸ, στον Καζαντζάκι. Ολάκερι βαθρακοχορὸδία, ὁπος κίνι στον τοισχαριτομένο «παλιὸν ανεμὸμιλο» του Ντίσνεϊ.

Τόρα πια ελπίζο πος ο Αιμ. Χ. το κατάλαβε κι ο ίδιος πὸσο λάθος πίρε το πράμα. Χόρεψε το χαβὰ που πέγτικε γι ἄλον. Δεν πιράζι στους ανθρόπους δὸθικαν τα λάθι.

Ὁμος δεν τελιὸσαμε ακὸμα.

Μέσα στιν απάντισί του ο Αιμ. Χ παρυσιάζετε κάπος σα φιλὸστοργος «εκολάπτης» τις (ὁπιας) λογοτεχνικίς μου αξίας. «Απὸ τις πολὲς φονές μου (λέϊ πάντα με το στόμα του βάθρακα) το πρόσεξαν το ταβρί. ταγάπησαν. το θαφμασαν. Αν ρωτὰς και γιὰ τα βιβλία του (του ταβριού τα βιβλία) δεν προφτένι να τα πουλάι. Γιατί το ταβρί ὁς που να γίνι βὸδι, χριάζετε το βάθρακα κε του κάνι ένα σορὸ γαλιφιές.

— Μα καλὰ ροτάι το βάθρακα ο Παραμιθάς, αν δεν ίχε το ταβρί αξία θα μπορούσαν να το θαφμάσουν κε να τ αγαπίσουν καθὸς λες ;

— Σιμβένι κε τούτο, κίριέ μου, λέϊ ο βάθρακας. Γιατί το νάχις αξία σίμερα, ί να λες για τους άλους πος έχουν, σιμένι νάχις ὁχι μεγάλι φωνί, αλὰ φωνὶ φλίαρι κε ασταμάτιτι σαν τι δικί-μου. Πες, πες, πες, θα πιστέψουνε στο τέλος κι ας λες καὶ ψέματα».

Ίνε τάχα αφτὸ μιὰν εξομολόγισι επαγγελματικί ;

Πολὶ εχτιμὸ κι αγαπὸ τον Αιμ. Χ. κε τόσους άλους από τους ἄξιους σιναδέλφους-του γιὰ να μπορέσο να δεχτὸ έστο κε σαν χοματὸ μιὰ τόσο φοβερί ομολογία. Πος βάσταξε κε τιν έβαλε στο στόμα του βαθρακιού, που ντίθικε το σίμβολό-του

— Ε ὁχι. Δεν τιν κάνουν έτσι τιν κριτικί τους κε μιν τους ακούτε. Κε ὁταν επενούν απὸ ανεπαρκὶ εκγίμνασι τις εσθιτικίς του γέψις, κε ὁταν ψεγαδιάζουν ἀστοχα, κε ὁταν επενούν κε ψεγαδιάζουν σοστὰ, πάντα, σόλες τις περιπτόσις το κάνουν με καλὶ πίστι. Δεν το κάνουν ξέροντας πος λέγουν ψέματα, με σκοπὸ να σπατίσουν το ολιγὰριθμο κινό που διαβάζι κριτικί, κε να το καταφέρουν να του πουλίσουν έναν ντενεκὲν γιὰ ασίμι. Ἀδικὰ αφτοσικοφαντίτε το σιὰφι τον κριτικὸν απὸ το βὰθρακα του Αιμ. Χ. Ιποπτέβουμε κιόλας μίπως πίρε φόρα απὸ το βὰθρακα του δικού-μου μίθου, κε αφοὺ τόσο σικοφάντισε τους λογοτέχνες, τούτο δο βὰλθικε να βαθρακοπίσι τους κριτικούς. Αφίνο που με το «πες, πες, πες», δε διμιουργιέτε κανένα ταλέντο. Ιπὰρχουν πολὰ παραδίγματα γιὰ ἀπόδιξες .Ακόμα κε στα φίλα τις λογοτεχνικίς «Καθιμερινίς» που ἀπλοσαν φιλόστοργες κε ζεστές φτερούγες πάνο σε τόσα πολὰ σβγὰ. κε δεν έβγαλε πουλὶ κανένα από όσα έλαχαν κλούβια. Τι πιτὲς, τι πεζογοάφι, τὶ δοκιμιογράφι ξεκαπίστοροτι! Ελάτε. Δίχτε-μου έναν αναγνόστι που γελὰστικε έστο τόσο, όσο ο καλὸ καρδος «ἐποαστίς» τους.

Νομίζο πος έχο χρέος, πριν τελιόσο, να διαλίσο ακόμα μιὰν αθόα πλὰνι του αγαπιτού-μου Αιμ. Χ., όσο κε να λιπὰμε γι αφτί τιν ἀχαρι ιπιρεσία που του προσφέρο. Ενοό τιν ιδέα που—ὁπος φένετε από ταπὸσπασμὸ τις σπὰντισίς-του που διμοσιέβο—έχι, πος με διμιούργισε αφτὸ το λίγο που ίμε μέσα στι νεοελινικὶ πεζογοσαφία. Μεγὰλη αφταπάτι.

Ούτε αφτὸς ούτε κανένας ἄλος κριτικὸς απὸ επὰγγελμα μὲ επέβαλε στον κὸσμο που με τιμὰ με τιν αγὰπι του. Ι σχέσι μου με το πανελίνιο δεν ίνε απὸ σινικέσιο. Ούτε μεσολὰβισε κανένας ιποχρεοτικὸς προξενιτίς. Ίνε μιὰν ιπὸθεσι καθαρὰ εσθιματικί, κε σαφτὲς τις δουλιές προέβι ο μεσίτις. Φτὰνι να πὰρι ιπόψι του ο φίλος-μου Αιμ. Χ. πος τα τρία πρότα βιβλία-μου εξαντλίθικαν πὰνο στι Λέσβο, χορίς να στίλο κανένα στι βιβλιοπολικὶ αγοὰ τις Αθήνας. Ι δέφτερι έκδοσι του «Ζοῖ εν Τὰφο» ακόμα τυπόθηκε σε τέσσερις χιλιὰδες, με προεγγραφί .κε προπλιρομί τον αναγνοστόνμου τις Λέσβος.

Σαν βγίκε το βιβλίο στιν Αθηνέϊκι αγοὰ, ὁλες ι φιμερίδες τις Ελάδας κε του έξο ελινισμὸ, γιόμισαν απὸ ἀρθρα κε εντιπόσις. Τετρακόσια δόδεκα απ αφτὰ έφτασαν ος τα χέρια μου. Ίταν κάτι σαν πανελίνιο σιλαλιτίριο γίρο σένα έργο

αφστιρό λογοτεχνικό, χορίς καμιά γλοσικί, διμαγογικὴ ἰ κολακεφτικὶ γιὰ τους αστοὺς ιποχόρ σι. *Κανένα* απ αφτὰ τα άρθρα δεν ίχε τιν ιπογραφὶ αναγνορισμένου κριτικού. Ὅλι που πανιγίριζαν το βιβλίο ίταν αναγνόστες κε νέϊ που φιλολογούσαν. Δεν έκριναν. Ιθελαν μονάχα να πουν τον ενθουσιασμό-τους.

Κατόπι, σαν το διάβασαν πιὰ κατοστές χιλιάδες έλινες αναγνόστες, κε έγινε μετάφραση στα γαλικὰ κε στα εγγλέζικα έγραψαν καλὰ λόγια μερικί, πολὶ λίγι. Ὄχι πάντος ο Φότος Πολίτις, που ίταν επίσιμι κριτικί. Πάλι λογοτέγνες έγραψαν. Ο ιστορικός Φάνις Μιχαλόπουλος, τρις επιφιλλίδες, ο νέος πιτὶς Κοτζιούλας ένα μεγάλο δοκίμιο σε βιβλίο. Ο Ξενόπουλος ένα σιγκινιτικό-του γράμα. Ο Ναπ. Λαπαθιότις κε άλι. Ι Ακαδιμία — κρατικὶ κριτικί — μου κίριξε τον πόλεμο. Κατόπι τίποσα τη «Δασκάλα με τα χρισὰ υάτια» που σαφτὶ χροστὸ τὸν ακριβό-μου σίνδεσμο με τον Αιμ. Χ. Ι επιτιχία στο κινό ι ίδια. Ι κριτικί; *Απόλιτι σιοπί*. Ούτε στι «Νέα Εστία» που απὸ καθίκον ανάλιε με εφσινιδισία τιν κάθε φιλάδα που έπερνε σε διὸ αντίτιπα διμοσιέφτικε μιὰ γνόμι. Μόνο ο Αλκις Θρίλος, ας ίνε καλὰ ο άνθροπος, αγόρασε το αντίτυπότου γιὰ να γράψι την κριτικί-του. Τιν έγραψε—θαρὸ ίταν ι μοναδικὶ που γράφτικε. Εκὶ μέσα διιγόταν πος το βιβλίο του έφερε ίπνο. Τὶν ίδια περίπου εποχὶ έφερα κε τίποσα στιν Αθίνα το «Νούμερο» του Βενέζι. Γίριζα απὸ φημερίδα σε φημεοίδα, έβρισκα τον αρμόδιο κριτικό, τούδινα το αντίτιπο κε πολεμούσα να του δόσο να καταλάβι τιν άξία του νέου βιβλίου που ερχόταν κι αφτὸ απὸ τι Λέσβο, κι αφτὸ απὸ τι μεγάλη τραγοδία του ανθρόπου κε του Έλινα, κι αφτὸ — δικό-μου καμάρι — απὸ τιν επιφιλίδα τις «Καμπάνας» μου γινομένο.

Μόνο ο Κλέον Παράσχος έγραψε απὸ τους κριτικούς. Στι «Νέα Εστία» έγραψε. Κ ίπε πάνο κάτο πος το βιβλίο δεν αξίζει τίποτα.

Συμπέρασμα.

Ο Αιμ. Χ. μπορὶ να κιμάτε χορὶς καμιὰ τίψι. Αν τα βιβλία-μου διαβάζουντε παρ αξία σόλη τιν Ελάδα, σν κε τόρα έχουν μεταφραστὶ, μερικὰ ολάκερα, μερικὰ κοματιαστά, σε οχτὸ (αριθμὸς 8) γλόσες εβροπαϊκὲς κε βαλκανικές, χορὶς να πανιγιρίσι γιαφτὸ κανένας κριτικὸς ἰ αμφίβιος, γι όλα αφτὰ ο βαθρακός-του ίνε αθόος. Μα ολότελα αθόος.

Τίμια κι αγαπιμένα

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΙΛΗΣ

Ἐκυκλοφόρησε :

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

(ΔΥΟ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ)

Ἐκδόσεις «ΑΛΦΑ»

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η «Φιλολογικὴ Κυριακὴ» κρίνει όσα βιβλία της στέλνονται σε δύο αντίτυπα και αναγγέλει τα σε ένα αντίτυπο στελλόμενα.

ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ. «Θεοτοκόπουλος. Τὰ λαογραφικά». Μὲ 32 ὁλοσέλιδες εἰκόνες ἔξω κειμένου. Ἐκδότης «Ἀετὸς» Α. Ε.

ΚΛΕΩΝΟΣ Β ΠΑΡΑΣΧΟΥ, «Ἐιμιανουὴλ Ροΐδης. Ἡ ζωή, τὸ ἔργο, ἡ ἐποχή του». Τόμος Α΄.

ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ, «Sol y Sombra. Μορφὲς καὶ τοπεῖα τῆς Ἱσπανίας». Δεύτερη ἔκδοση. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀετὸς» Α. Ε.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ, «Ἀντίδωρο». Ἐκλογὴ ἀπ' ὅλο τὸ λυρικό του ἔργο.

Δ. ΚΑΛΛΟΝΑ, «Viva la Muerte». Ἡ Ἱσπανία μέσα στὶς φλόγες.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὰ πρόσωπα καὶ τὰ κείμενα». Α΄ Δρόμοι παράλληλοι. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀετός».

ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΛΟΥΝΤΕΜΗ, «Ἔκσταση». Μυθοφαντασία. Ἐκδοτ. οἶκος «Ἀετός».

ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ, «Μικρὲς φωτιές», ποιήματα καὶ τραγούδια. Σελ. 72. Ἐκδοτ. οἶκος Ζαχαροπούλου.

ΗΛΙΑ ΒΕΝΕΖΗ, «Γαλήνη», μυθιστόρημα. Ἔκδοση τρίτη. σελ. 240.

ΑΣΤΕΡΗ ΚΟΒΒΑΤΖΗ, «Ἐπεισόδια». Διηγήματα. Ἐκδότης Ἀριστ. Ν. Μαυρίδης.

ΝΟΤΗ Κ. ΡΥΣΣΙΑΝΟΥ, «Ἡ πορεία τοῦ σάλπιγκα κι' ἄλλα διηγήματα».

Θ. ΜΑΛΑΒΕΤΑ, «Ἅγιον Ὄρος». Ξυλογραφίες χαρακτικὲς στὸ «Ἐργαστήρι». Ἔκδοσις βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

ΤΑΣΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ, «Θαλασσινοὶ προσκυνητές». Διηγήματα. Ἐκδοτ. οἶκος «Ἀετός».

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΤΥΠΑΛΔΟΥ, «Δὸν Μπόσκο» (1815 1888) Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του.

ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΡΔΑΤΟΥ, Ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος Καλλιθέα.

ΓΙΑΝΝΗ ΤΡΙΚΗ, Τὸ βιβλίον τῆς ἐρωμένης. Σελ. 112.

ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ, Φημισμένοι ἄντρες καὶ λησμονημένοι. Βιβλίο ἱστορικό.

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ, «Ἑλληνικὰ χώματα». Τὸν καιρὸ τῆς Εἰρήνης. Μυθιστόρημα.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΕΡΖΑΚΗ «Τοῦ ἔρωτα καὶ τοῦ θανάτου», διηγήματα. Σελ. 120.

ΤΑΤΙΑΝΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ. «Τὸ καλοκαίρι πέρασε». Ἔκδοση «Γλάρου».

ΓΙΑΝΝΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ, « Ο ἄνθρωπος ἀπ' τὸ σπίτι τῶν Ἀκακιῶν» καὶ «Νησιὰ ποὺ ταξιδεύουν.

ΝΑΠ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.« Ὁ παράδοξος Γκότζλος». Διηγήματα.

ΛΥΔΙΑΣ ΑΥΛΩΝΙΤΟΥ, «Σκιρτήματα». Ἐκδόσεις Ἀντωνοπούλου.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ. «Κωστῆς Παλαμᾶς» Δυὸ διαλέξεις τοῦ Σικελιανοῦ γιὰ τὸν Παλαμᾶ. Ἐκδόσεις «Ἄλφα».

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ, «Συμφωνία εἰς λα ὕφεσις». Ἐκδόσεις «Γλάρου».

KLABUND, «Γκαῖτε». Δοκίμιο. Μετάφραση Ἄννας Βασιλειάδη. Ἐκδοτ. οἶκος «Παγκόσμια Διανόηση».

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

"ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ,,

Α΄.

ΔΡΟΜΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ

Τυπώνεται

ὁ Β΄. Τόμος

«ΑΕΤΟΣ»

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Παραδίνοντας σήμερα τη «Φιλολογικὴ Κυριακὴ» στο αναγνωστικὸ κοινὸ θέλουμε να τονίσουμε πως φιλοδοξούμε να γίνει ένα περιοδικὸ ευχάριστο, που να περικλείνει στις σ ελίδες-του, ό,τι καλύτερο έχει να δόσει η τέχνη στο τόπο-μας.

Δεν είναι η «Κυριακὴ» ούτε αισχρὴ επιχείρηση, μα ούτε βγαίνει γιὰ να χρησιμέψει στο Διευθυντή-της σαν εύκολο βήμα «λογοτεχνικής καθιέρωσης» Σαν αναγνώστες μόνο, ζητάμε ένα καλὸ περιοδικό. Δεν θα υποσχεθούμε τίποτα παραπάνω. Εξ άλλου η «Κυριακὴ» θα υποστηρίξει το σύστημα της μονότονης γραφῆς και καλεί όλους όσους, απὸ τους συνεργάτες της, θέλουν να γράψουν έτσι. Όσο για τα κριτικὰ σημειώματα τονίζουμε πως έχουμε εμπιστοσύνη στους κριτικούς-μας, και επομένως η γνώμη-τους αντιπροσωπεύει τη δικιά-μας γνώμη.

Τέλος υπάρχουν στο πρώτο φύλλο μερικὲς ελλείψεις. Υποσχόμαστε να μετριάσουν στο δεύτερο, γιά να λείψουν ολοσδιόλου στο τρίτο.

ΣΗΜ. Ο τίτλος τις «Κυριακῆς» αποφασίστηκε με την πρόβλεψη μιὰς εβδομαδιάτικης έκδοσης. Λόγοι ανώτεροι της θέλησής-μας την κάνουν αδύνατη, γιὰ τώρα. Πάντως αφήνουμε τον τίτλο γι αργότερα.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Στο τύπο δημοσιεύτηκε η παρακάτω ανακοίνωση του Υπουργείου Παιδείας, γιὰ την οποία θερμὰ συγχαιρόμαστε τον κ. Υπουργό, και γιὰ την οποία θα επανέλθουμε:

Απὸ το Υπουργείο Παιδείας ανακοινώθηκε πως έπειτα απὸ σχετικὴ σύσκεψη, ο κ. Υπουργὸς τροποποίησε το διάταγμα γιὰ τις εισαγωγικὲς εξετάσεις στα Πανεπιστήμια Αθήνας και Θεσσαλονίκης, αφού έσβυσε απὸ τη σχετικὴ παράγραφο των εκθέσεων τη λέξη «Καθαρεύουσαν»! Έπειτα απ αυτὸ οι φοιτητὲς μπορούν να γράφουν την έκθεσή-τους στη δημοτική.

Λόγω πληθώρας επίκαιρης ύλης η συνεργασία των κ. κ. Μάρκου Αὐγέρη (συγκριτικὴ κριτικὴ) και Τέλλου Ἄγρα (εντυπωσιακὴ κριτικὴ βιβλίου) στο ερχόμενο.

Στο ερχόμενο μεταξὺ άλλων συνεργάζονται οι : ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ, ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΖΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΑΡΑΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ, Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, ΑΛΚΗΣ ΑΓΓΕΛΟΓΛΟΥ